

Utvärderingsrapport övning Henning

Regional samverkansövning 2012-05-15 i Kalmar län

Länsstyrelsen
Kalmar län

Slutrapport övning Henning - Regional samverkansövning 2012-05-15 i Kalmar län

Diarienummer 452-1077-2012
Meddelandennummer
Utgiven av Länsstyrelsen Kalmar län
Ansvarig avd/enhet Beredskapsenheten
Författare Thomas Bengtsson
Utgivningsår oktober, 2012

Förord

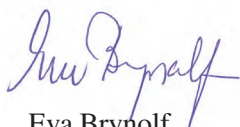
Den 15 maj 2012 genomförde därför Länsstyrelsen i Kalmar län tillsammans med samverkande aktörer övningen Henning med syfte att pröva planer, länets förmåga att skapa gemensam lägesbild, samordna kommunikationen till allmänhet och media samt länets struktur för samverkan vid en kärnteknisk olycka i länet.

När Länsstyrelsen i Kalmar län och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) genomförde övningen SAMÖ-KKÖ 2011 tydliggjordes en rad utvecklingsbehov såväl inom länets kärnenergiberedskap som inom samhällsberedskapen i stort. Övning Henning var ett led i att angripa och hantera behoven för kärnenergiberedskapen i Kalmar län samt att fortsatt skapa ny kunskap och utveckla lokal och regional samverkan.

Totalt övades 264 individer från lokal, regional och nationell nivå under övning Henning. Övningen föregicks av en 15 veckor lång planeringsprocess.

Denna utvärderingsrapport omfattar utvärderingen av de fyra övergripande övningsmålen som tagits fram gemensamt av de deltagande aktörerna, aktörernas egna utvärderingar, samt beskrivningar av planeringsprocessen, övningsgenomförandet och utvärderingsprocessen. Rapporten avslutar med att belysa framtida behov av utveckling.

Länsstyrelsen i Kalmar län tackar alla som varit delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av övning Henning.

Eva Brynolf
Avdelningschef
Länsstyrelsen i Kalmar län

Innehållsförteckning

1	Inledning	10
1.1	Bakgrund	10
1.2	Syfte	10
1.3	Stödresurs från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	10
1.4	Disposition	10
1.5	Källor och upphovs rätt	10
2	Planeringsprocessen	11
2.1	Planeringsorganisation	11
2.2	Planeringsarbete	11
2.3	Dokumentation i planeringsprocessen	14
3	Beskrivning av övningen.	15
3.1	Deltagande aktörer i övningen	15
3.2	Aktörer som inte deltog i övningen	15
3.3	Övningsledningsorganisation	16
3.4	Scenario	18
3.5	Övningsmetod	20
3.6	Besökare	20
3.7	Medias bevakning av övningen	20
3.8	Övningens resursåtgång	21
3.9	KärnSam den 29 maj	21
3.10	Utvärderingsseminarium den 13 juni	21
4	Övningens syfte, mål och utvärderingsmetod.	22
4.1	Övergripande syfte	22
4.2	Modell för målformulering	22
4.3	Övergripande mål	22
4.4	Utvärderingsmetod	23
4.5	Genomgång för lokala utvärderare	24
4.6	Rapportens remiss	24
5	Utvärdering	25
5.1	Övningens planering	25
5.2	Övningens genomförande	26
5.3	Övningens utvärdering	29
5.4	Övergripande mål	29
5.5	Aktörernas delmål	37
6	Behov av framtida arbete	63
6.1	KärnSam	63
6.2	Utvärderingsseminarium 13 juni	63

Sammanfattning

Som ett led i att öka länets samlade krishanteringsförmåga anordnade Länsstyrelsen Kalmar län en regional samverkansövning den 15 maj 2012 med ett utsläpp från kärnkraftverket i Oskarshamn som scenario. I övningen deltog ett 250-tal personer från 20 aktörer. Övningsmetoden var simulering med motspel vilket innebar att aktörerna befann sig på sina ordinarie ledningsplatser och hade möjlighet att kommunicera med varandra och med ett motspel. Övningen följdes upp med ett utvärderingsseminarium den 13 juni 2012.

Syftet med övningen var att aktörerna skulle få tillfälle att pröva larmplan och bekräfta dess funktionalitet, pröva indikeringsplanen och skapa underlag för vidare utveckling, öka länets förmåga att skapa gemensam lägesbild och samordna kommunikationen med allmänhet och media samt i begränsad utsträckning pröva länets struktur för samverkan.

Det övergripande målet för övningen var att

1. Aktörerna skulle ha *mycket god förmåga* att ta emot larm samt initiera arbete enligt respektive aktörs plan.
2. Indikeringsorganisationen skulle ha en *god förmåga* att indikera och rapportera mätvärden.
3. Aktörerna skulle ha *grundläggande förmåga* att skapa och förmedla en gemensam lägesbild för händelsen.
4. Aktörerna skulle ha *grundläggande förmåga* att samordna kommunikation med allmänhet och media.

Som underlag för övningens utvärdering har använts två enkäter för övningsdeltagare, en enkät för deltagare i planeringsprocessen, utvärderingsprotokoll från lokala utvärderare, dokumentation i form av dagböcker och loggar samt diskussioner vid utvärderingsseminariet.

Det första målet bedöms vara uppfyllt, främst på grund av att larmrutinerna reviderades efter övningen SAMÖ-KKÖ 2011 och att samtliga aktörer har uppdaterade och inövade planer för uppstartsarbetet. Målet har också varit lätt att bedöma då samtliga indikatorer var av kvantitativ art.

Det andra målet bedöms vara uppfyllt. Målet är svårare att bedöma då indikatorerna är av kvalitativ art. Fältpersonalen i indikeringsorganisationen gör ett bra arbete men organisationen behöver utvecklas främst inom intern informationsdelning.

Det tredje målet, som också hade kvalitativa indikatorer, bedöms vara uppfyllt. Arbetet med processen att ta fram och förmedla en gemensam lägesbild måste dock fortsätta.

Det fjärde målet bedöms inte vara uppfyllt. Under övningen togs flera bra initiativ av olika aktörer, men kommunikationen med allmänhet och media samordnades inte i tillräcklig omfattning.

De framtida behov av utveckling som lyfts i rapporten utgör tillsammans med tidigare erfarenheter från övningar och utbildningar grunden för det fortsatta utvecklingsarbetet av kärnenergiberedskapen i Kalmar län. Det regionala forumet för kärnenergiberedskapen i Kalmar län, KärnSam, genomförde redan den 29 maj en inventering och diskussion om vilka behov som bör prioriteras. Gemensamt måste länet fortsätta att utveckla sin förmåga.

Förkortningar, benämningar och förklaringar

Förkortningar och benämningar

AL	Anläggningsledare (OKG)	LÖL	Lokal övningsledare
ATCC	Air Traffic Control Centre	MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
BC	Bevakningscentral	NDL	Nationell driftledning (SOS Alarm)
BIS	Beslut i stort	OKG	Oskarshamns kraftgrupp
CBRNE	Kemiska, biologiska, radiologiska, nukleära och explosiva ämnen	OKP	Operativ kommunikationsplan
CKR	Centrala kontrollrummet (SKB)	OL	Operativ ledning (SSM)
DIS	Digital Ion Storage (Digital dosimeter)	OSC	On Scene Coordinator
DLC	Driftledningscentral (Trafikverket, järnväg)	PIC	Polisinsatschef
FSO	Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor	Rakel	Radiokommunikation för effektiv ledning
IndL	Indikeringsledare	RCB	Räddningschef i beredskap
IL	Informationsledare (OKG)	RL	Räddningsledare
ITA	Information till allmänheten	RÖ	Regional samverkansövning
JRCC	Joint Rescue Coordination Centre	SKB	Svensk kärnbränslehantering AB
KBV	Kustbevakningen	SSM	Strålsäkerhetsmyndigheten
KBX	Krisberedskapsfunktion	SÄL	Sändningsledningen (Sveriges Radio)
KC	Kommenderingschef (Polismyndigheten)	TiB	Tjänsteman i beredskap
KC	Kommandocentral	TLC	Trafikledningscentral (Trafikverket, väg)
KGB	Kärnkraftsverkens gemensamma beredskapsstyrka	TS	Tjänstgörande skiftesledare (SKB)
KLT	Länstrafiken Kalmar	UMS	Unified Messaging System
LC	Ledningscentral (Kustbevakningen)	VB	Vakthavande befäl
LKC	Länskommunikationscentral (Polismyndigheten)	VHF	Very High Frequents
LRF	Lantbrukarnas Riksförbund	VHI	Vakthavande ingenjör (OKG)
LSO	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor	WIS	Skyddat webbaserat informationssystem
		VMA	Viktigt meddelande till allmänheten

Förklaringar

Haverilarm¹

Haverilarm är den högsta larmnivån som används om det har skett ett utsläpp av radioaktiva ämnen eller om det finns risk för ett utsläpp som motiverar skyddsåtgärder utanför anläggningen. Allmänheten i den inre beredskapszonen (mellan 12 och 15 kilometer) runt ett kärnkraftverk larmas med tyfon- och telefonlarm.

Höjd beredskap²

Larmnivå som används när driftläget eller en inträffad händelse vid ett kärnkraftverk motiverar att handlingsberedskapen höjs inom beredskapsorganisationen (länsstyrelse, kommun och myndigheter). Vid höjd beredskap finns inte någon omedelbar risk för radioaktiva utsläpp som påkallar skyddsåtgärder utanför anläggningen, men läget vid kärnkraftverket är instabilt och kan leda till sådana utsläpp.

1 <http://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/start/Karnkraft/Sa-fungerar-ett-karnkraftverk/Ordlista/>

2 <http://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/start/Karnkraft/Sa-fungerar-ett-karnkraftverk/Ordlista/>

*Kärnteknisk anläggning*³

1. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),
2. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,
3. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, förvaring som avses bli bestående (slutförvaring) eller annan förvaring (lagring) av kärnämne,
4. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller slutförvaring av kärnavfall.

*Lägesbild*⁴

Lägesbild är en sammanställning av uppgifter för att få en bild över vad som har hänt, händer eller kommer att hända.

*Lägesuppfattning*⁵

Lägesuppfattning är en bedömning av hur det som inträffat påverkar aktörens sammanhang. Lägesuppfattningar bygger således på en lägesbild. Både lägesbild och lägesuppfattning är kopplade till beslutsprocesser och behövs som underlag för att kunna avgöra om agerande krävs på något sätt och i så fall hur.

*Räddningstjänst*⁶

Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna ska ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön.

*Räddningstjänst vid utsläpp från kärnteknisk anläggning*⁷

Vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning i sådan omfattning att särskilda åtgärder krävs för att skydda allmänheten eller då överhängande fara för ett sådant utsläpp föreligger ska den myndighet som regeringen bestämmer ansvara för räddningstjänst.

*Sanering*⁸

Med sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen avses sådana åtgärder som staten ska vidta för att göra det möjligt att åter använda mark, vatten, anläggningar och annan egendom som förorenats genom utsläpp av radioaktiva ämnen. Staten är skyldig att vidta sådana åtgärder endast i den utsträckning detta är motiverat med hänsyn till följderna av utsläppet, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.

*Samordning*⁹

Samordning avser aktivitet som innebär att se till att den verksamhet som bedrivs av olika samhällsorgan genomförs med utgångspunkt i gemensamma planeringsförutsättningar och att själva genomförandet inte präglas av helt olika mål mellan olika samhällsorgan.

*Samverkan*¹⁰

Samverkan avser den dialog och samarbete som sker mellan självständiga och sidoordnade samhällsaktörer för att samordnat uppnå gemensamma mål.

3 2 § lag (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

4 Regeringens skrivelse 2009/10:124 Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet

5 Regeringens skrivelse 2009/10:124 Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet

6 1 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor

7 4 kap. 6 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor

8 4 kap. 8 § 3 st. lag (2003:778) om skydd mot olyckor

9 Regeringens skrivelse 2009/10:124 Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet

10 Regeringens skrivelse 2009/10:124 Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Som ett led i öka länets samlade krishanteringsförmåga anordnade Länsstyrelsen Kalmar län en regional samverkansövning (RÖ) den 15 maj 2012. Övningen gick under namnet Henning och scenariot innebar att det skett ett utsläpp från kärnkraftverket i Oskarshamn.

1.2 Syfte

Huvudsyftet med denna rapport är att beskriva och utvärdera regional samverkansövning Henning. Förutom detta ska rapporten även utgöra ett underlag för att fortsätta arbetet med utveckling av krishanteringsförmågan i Kalmar län. Innehållet ska också kunna användas som ett stöd vid andra läns planering av regionala samverkansövningar.

1.3 Stödresurs från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

I samband med regionala samverkansövningar har Länsstyrelsen möjlighet att erhålla personellt stöd från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Inom MSB administreras stödet av övningsenheten vid avdelningen för utbildning, övning och beredskap (UB-ÖVN). Stödet har bestått av resurspersonen Thomas Bengtsson, MSB Sandö, som bistått med utvärdering av övningen. Resurspersonens arbetstid och omkostnader har bekostats av MSB.

Resurspersonens arbete har till största delen bedrivits på distans. Vid fyra tillfällen (två förberedelseaktiviteter, vid genomförandet och vid utvärderingsseminariet) har arbete bedrivits på plats i Kalmar län.

1.4 Disposition

Efter utvärderingsrapportens inledning följer en beskrivning av planeringsprocessen respektive övningens format. Dessa kapitel är beskrivande och innehåller inte någon utvärdering. Övningens övergripande mål och syfte samt utvärderingsmetod följer därpå. Rapportens tyngdpunkt ligger på utvärderingskapitlet som är indelad i övningens förberedelser, övningens genomförande, övningens utvärdering, övergripande mål samt aktörernas delmål. Rapporten avslutas med ett kapitel om framtida arbete och åtgärder för att höja krishanteringsförmågan i länet med fokus på kärnenergi-beredskapen.

1.5 Källor och upphovsrätt

För all text, där annat inte anges, ansvarar författaren Thomas Bengtsson. Samtliga aktörer har getts möjlighet att lämna synpunkter på formuleringar innan den slutliga rapporten har fastställts av Länsstyrelsen.

Upphovsrätten till rapporten förutom fotografier innehas av Länsstyrelsen Kalmar län. Rapporten får gärna kopieras eller citeras under förutsättning att källan anges. Samtliga bilder, där inget annat anges, är fotograferade av Thomas Bengtsson.

2 Planeringsprocessen

2.1 Planeringsorganisation

Basen i planeringsorganisationen har varit medarbetarna Erik Richardsen, Sara Delborn och Elin Johansson på Länsstyrelsen. Visst bistånd har också lämnats av Thomas Bengtsson, MSB, främst avseende mål-
arbete och övningsdokumentation.

Hos varje aktör har det också funnits lokala övningsledare som med varierande arbetsinsatser deltagit i planeringsarbetet.

Huvuddelen av dessa har också medverkat vid planeringsmöten.

Uppgifterna för lokala övningsledare har dels varit att företräda aktören i planeringsarbetet och dels att förbereda den egna aktören inför övningen. Målformulering av delmål samt scenarioarbete med tillhörande inspel har också varit en omfattande och viktig arbetsuppgift.

Huvuddelen av de personer som i planeringsprocessen var lokala övningsledare för aktörerna hade även den befattningen under övningsdagen. Namnen på dessa återfinns under punkten 3.3.2. Som en resurs i planeringsprocessen deltog även fyra instruktörer från några av länets kommunala räddningstjänster. Dessa personer arbetade som lokala utvärderare under övningsdagen och deras namn återfinns under punkten 3.3.3.

2.2 Planeringsarbete

2.2.1 Startmöte

Ett första startmöte för aktörerna hölls på Länsstyrelsen Kalmar län den 17 januari. Syftet med mötet var att presentera och förankra omfattning och grundscenario för övning Henning samt metoden och den tänkta planeringsprocessen. Vidare skulle planeringsförutsättningar och kravbilder på deltagande aktörer presenteras liksom förslag på datum för kommande möten i planeringsprocessen. Ett 20-tal personer deltog i startmötet.

2.2.2 Planeringsmöten

Under planeringsprocessen anordnade Länsstyrelsen tre stycken planeringsmöten i Kalmar. Syftet med samtliga möten var att redovisa arbetsläget, tydliggöra behov för kommande förberedelsearbete samt ge möjlighet att diskutera och förankra särskilda frågor i planeringsarbetet och för övningen.

Planeringsmöte ett, 29 februari

Vid det första planeringsmötet samlades ett 15-tal personer för att påbörja planeringsarbetet. MSB:s resursperson förklarade vilken målformuleringsmodell som skulle användas i övningen samt processen för att formulera övergripande syfte, övergripande mål med indikatorer för att sedan bryta ner dessa till aktörernas syfte och delmål med tillhörande indikatorer. Efter genomgången delades deltagarna upp i två grupper som arbetade med att formulera indikatorer till Länsstyrelsens förslag på övergripande mål.

En annan aktivitet som genomfördes var den så kallade ”matrisen”. Den går ut på att aktörerna får ange vilka organisatoriska delar som ska delta i övningen samt vilka andra aktörer som dessa normalt kommunicerar med vid en händelse. Syftet med matrisen är att få underlag för att kunna dimensionera motspels bemaning och kompetens.

Bild 1. Sara Delborn, Elin Johansson och Erik Richardsen framför övningens officiella symbol

Som en avslutande aktivitet presenterades även hur ett scenario är uppbyggt. Aktörerna fick redovisa önskemål om innehåll i övningen. Dessa grupperades därefter och resulterade i sju grupper som benämns moment.

Aktörerna fick i uppgift att arbeta med formuleringen av egna delmål med tillhörande indikatorer samt anmäla namnuppgifter på egna lokala övningsledare, lokala utvärderare samt personal till motspellet.

Planeringsmöte två, 20 mars

Vid det andra planeringsmötet samlades återigen ett 15-tal personer på Länsstyrelsen Kalmar län. Aktörerna fick inleda mötet med att redovisa vilka planeringsförberedelser de ägnat sig åt sedan första planeringsmötet. De som kunde fick även redovisa namn för befattningarna lokal övningsledare, lokal utvärderare och motspelspersonal.

Före lunch gick MSB:s resursperson igenom dokumenten *Övningsbestämmelser*, *Övningsledningsbestämmelser* samt *Utvärderingsbestämmelser*, alla med tillhörande bilagor. Syftet med genomgången var att visa strukturen i övningsdokumentationen samtidigt som några punkter kunde diskuteras och kompletteras med text. Brister i dokumentationen noterades också för att senare kunna kompletteras.

Eftermiddagen ägnades till att diskutera och identifiera aktörernas behov av motspelsfunktionerna allmänhet och media samt på vilka sätt aktörerna avsåg att kommunicera med allmänheten under övningen. Vidare genomfördes grupparbete för att arbeta med momentbeskrivningar. Aktörerna hade i förväg delats in i grupper och de sju olika momenten hade fördelats mellan Länsstyrelsens medarbetare, som ledde arbetet i respektive grupp.

Planeringsmöte tre, 11 april

Det sista planeringsmötet ägnades till att gå igenom arbetsläget och identifiera vilket arbete som kvarstod för att övningen skulle gå att genomföra. Scenariot diskuterades i detalj i syfte att få aktörerna att skriva inspel. Ett upplägg för utvärderingen presenterades också. Ett 10-tal personer deltog i mötet.

2.2.3 Hålltider i planeringsprocessen

Planeringsprocessen var förhållandevis kort och intensiv och hela övningen planerades på fyra månader. Ett antal stopptider sattes upp för att få en effektiv planering samt även då flera delar i processen var beroende av att någon annan del var färdig. Nedan följer några av hålltiderna.

Vecka 5	Aktörernas ambitioner
Vecka 13	Aktörerna delmål med indikatorer samt bemanning av övningsledning
Vecka 15	Scenario med tillhörande momentbeskrivningar
Vecka 17	Inspel
Vecka 19	Övningsdokumentation

2.3 Dokumentation i planeringsprocessen

Dokumentation som tagits fram i planerings- och utvärderingsprocessen framgår av tabell 1. Samtliga dokument är per definition upprättade av Länsstyrelsen utom remissen av utvärderingsrapporten som gavs ut av MSB.

Dokument	Bilagor	Utgavs
Inbjudan till övningen	-	V 149
Övningsbestämmelser	Bilaga 1 Genomgång inför övningen Bilaga 2 Övnings sambandskatalog (gavs ut 14/5)	V 219
Utvärderingsbestämmelser	Bilaga 1 Utvärderingsenkät för planeringsprocessen Bilaga 2 Utvärderingsenkät för övningsdeltagare den 15 maj Bilaga 3 Utvärderingsenkät för personal i indikerings-organisationen Bilaga 4:1-10 Utvärderingsprotokoll för lokala utvärderare	V 219
Övningsledningsbestämmelser	Bilaga 1 Scenario Bilaga 2 Inspelslista (gavs ut 14/5) Bilaga 3 Övningsledningssambandskatalog (gavs ut 14/5) Bilaga 4 PM för genomgång efter övning	V 219
Inbjudan till utvärderingsseminarium 13 juni	-	V 222
Utvärderingsrapport remiss		V 225
Utvärderingsrapport slutversion		V 240

Tabell 1. Sammanställning av övningens dokumentation.

3 Beskrivning av övningen

3.1 Deltagande aktörer i övningen

Ett stort antal aktörer bjöds in att delta i övningen. De aktörer som slutligen valde att delta i övningen framgår av tabell 2.

Aktör	Funktion	Antal övade
Kalmar kommun	Delar av informationsfunktionen	6 personer
Kärnkraftsverkens gemensamma beredskapsstyrka (KGB)	Mätpatrull från Ringhals	2 personer
Kustbevakningen	Ledningscentral – Göteborg Ytenhet från Kalmar 047 och 476	8 personer
Länsstyrelsen	Krisledningsorganisationen	50 personer
Nationella organisationen för expertstöd vid radiologiska och nukleära nödlägen	Mobilt laboratorium från Göteborgs universitet	4 personer
OKG	Beredskapsledning och beredskapsstöd	54 personer
Polismyndigheten	Fältstab, inre ledning, samverkansperson länsstyrelsen	13 personer
Regional indikeringsorganisation	Räddningstjänst från Västervik, Vimmerby, Oskarshamn, Hultsfred, Högsby, Mönsterås, Borgholm Kalmar	71 personer
Sjöfartsverket	JRCC Tjänstebåt 748	4 personer
SKB	Tjänstgörande skiftesledare ¹¹	1 person
SOS	Skarp larmning, därefter i motspelet.	6 personer
SSM	Operativ ledning i fält Mätresurs Strategisk ledning (delar av)	10 personer
Trafikverket	Regional krisledning, Kristianstad	11 personer
Tullverket	TiB och CBRNE resurs	6 personer
	SUMMA	246 personer

Tabell 2. Sammanställning av övningens deltagare.¹¹

3.2 Aktörer som inte deltog i övningen

Ett antal inbjudna aktörer valde att inte delta i övningen. Några viktiga aktörer som inte deltog som övad var Landstinget Kalmar län och samtliga kommuner med undantag av Kalmar kommun som deltog i mindre omfattning. Försvarsmakten skulle delta i övningen med en indikeringsresurs men valde att hoppa av i ett sent skede.

¹¹ Förutom skiftesledaren deltog även 135 personer i utrymningsövningen

3.3 Övningsledningsorganisation

För att driva en regional samverkansövning krävs en övningsledningsorganisation. Under övningsdagen var ett 60-tal funktionärer aktiva i olika roller för att se till att cirka 250 personer fick en bra och realistisk övning. Dessutom fanns utvärderare placerade hos några aktörer.

3.3.1 Övningsledning

Under övningsdagen ingick följande personer i övningsledningen med varierande uppgifter:

<i>Övningsansvarig</i>	Ana Norlén, Länsstyrelsen
<i>Övningsledare</i>	Erik Richardsen, Länsstyrelsen
<i>Utvärderingsledare</i>	Thomas Bengtsson, MSB
<i>Motspelsledare</i>	Peter Ekholm, Länsstyrelsen
<i>Ansvarig allmänhet/media</i>	Ami Andersson, Länsstyrelsen
<i>Besöksvärd</i>	Ana Norlén, Länsstyrelsen
<i>Logistik</i>	Sara Delborn, Länsstyrelsen

3.3.2 Lokala övningsledare

Under övningsdagen arbetade följande personer som lokala övningsledare hos de olika aktörerna:

<i>Lokala övningsledare</i>	Bengt-Olof Svensson, Trafikverket
	Tomas Andersson, Trafikverket
	Hillevi Hägerström, SKB
	Petter Sandstedt, Polisen
	Anders Löfström, KBV (och Sjöfartsverket)
	Ida Johansson, Länsstyrelsen
	Dan Magnusson, Länsstyrelsen
	Bengt Rosenkvist, Tullverket
	Peo Carlsson, Kalmar kommun
	Jan Olofsson, OKG
	Ann-Christine Danielsson, OKG

3.3.3 Lokala utvärderare

Varje aktör hade möjlighet att anlita lokala utvärderare med främsta uppgift att bedöma delmålens uppfyllnad. Lokala utvärderare under övningen var:

<i>Länsstyrelsen</i>	Ida Johansson, Länsstyrelsen Västerbottens län
<i>Länsstyrelsen</i>	Dan Magnusson, Länsstyrelsen Västerbottens län
<i>Polismyndigheten</i>	Benny Bengtsson, Polismyndigheten Uppsala län
<i>Polismyndigheten</i>	Stig Larsson, Polismyndigheten Uppsala län
<i>SKB</i>	Daniel Carlstedt, SKB
<i>OKG</i>	Michael Stahre, OKG
<i>KBV, regional ledning</i>	Claes Ringqvist, KBV
<i>KBV, ytenhet</i>	Fredrik Aldorsson, KBV
<i>Trafikverket</i>	Jörgen Aidanpää, Trafikverket Luleå
<i>SSM</i>	Karin Lindh, SSM

<i>Tullverket</i>	Bengt Rosenkvist, Tullverket
<i>Indikeringsledaren</i>	Torbjörn Karlsson, Räddningstjänsten Oskarshamn
<i>Indikeringsorganisationen</i>	Elin Johansson, Länsstyrelsen Kalmar län
<i>Mätledaren och Oskarshamns brandstation</i>	Willy Wernersson, Räddningstjänsten Västervik
<i>Mätresurser i Vimmerby och Västervik</i>	Michael Hesselgård, Räddningstjänsten Hulfsfred
<i>Mätresurser i Hulfsfred och Högsby</i>	Jan Martinsson, Räddningstjänsten Västervik

3.3.4 Motspelet

Motspelet, som bestod av de tre funktionerna *övriga världen*, *media* och *allmänheten*, hade till syfte att ge de övade en möjlighet att uppnå de uppställda målen samt på ett så realistiskt sätt som möjligt spegla den verksamhet man representerar. I motspelet deltog:

Rolf Asmundsson	ITA
Lars Olofsson	ITA
Claus Kempe	ITA
Emil Engqvist	Kalmar Kommun
Christine Bergkvist-Björklund	Kalmar Kommun
Anders Löfström	KBV/Sjöfartsverket (Sjögående enheter)
Eva Ingesson	Landstinget (via telefon)
Gertrud André	Landstinget (via telefon)
Andreas Fogelström	Linnéuniversitetet
Anja Johansson	Linnéuniversitetet
Anja Willsund	Linnéuniversitetet
Emil Andersson	Linnéuniversitetet
Frida Dahlgren	Linnéuniversitetet
Jeanette Bäckström	Linnéuniversitetet
Martin Holmén	Linnéuniversitetet
Tracy Alm	Linnéuniversitetet
Jenny Nordstrand	Linnéuniversitetet
Carolina Steen	Linnéuniversitetet
Sara Olofsson	Linnéuniversitetet
Marika Ericsson	Linnéuniversitetet
Victor Bäcklund	Linnéuniversitetet
Henrietta Stark	Linnéuniversitetet
Peter Ekholm	Länsstyrelsen i Kalmar Län
Sara Delborn	Länsstyrelsen i Kalmar Län
Ami Andersson	Länsstyrelsen i Kalmar Län
Anders Collman	Länsstyrelsen i Kalmar Län
Peter Sieurin	Länsstyrelsen i Kalmar Län
Magnus Lindahl	Nybro Kommun
Lars Ljung	Oskarshamns Kommun (via telefon)
Patrik Oldin	Polismyndigheten i Kalmar län
Hillevi Hägerström	SKB (via telefon)
Marina Persson	SOS
Roger Petersson	SOS

3.3.5 Studerande från Linnéuniversitetet

För att framgångsrikt kunna öva kommunikationsarbetet krävdes personer med sådan inriktning (?) i motspelet. Länsstyrelsen kontaktade studierektor för Linnéuniversitetets journalist- och kommunikationsutbildningar för att undersöka om det fanns intresse hos studenter att medverka. Totalt anmälde 14 personer fördelade på fyra programinriktningar sitt intresse. Sju läste Internationell kommunikation, två stycken Media management, två stycken Reklam, grafisk design och visuell kommunikation samt två stycken Informatörsprogrammet i Växjö.

Inledningsvis inbjöds studenterna till en fyrtiominuters föreläsning på Linnéuniversitetet med övningsledaren Erik Richardsen, och dagen före övningen – den 14 maj – samlades studenterna för en heldag på Länsstyrelsen. Vid samlingsen fick dessa en muntlig beskrivning av hur övningen skulle gå till, tillfälle att träffa de fyra redaktörerna, som skulle arbeta under övningen, samt gå igenom programvaror och se till att det tekniska fungerade.

Studenternas uppdrag vara att spela allmänhet samt journalister för en lokaltidningen och en nationell tidning. För de två tidningsredaktionerna fanns fyra redaktörer - fyra kriskommunikatörer från länets ITA-grupp Allmänheten var till stor del självgående men leddes av Länsstyrelsens kommunikator samt av en redaktör som delade sin tid mellan flera uppdrag. Motspelet var placerat i Länsstyrelsens lokaler. Dels i samlingsalen Salongen och dels i ett av de mindre arbetsrummen – Kammaren – där man kunde vara uppkopplad mot internet via Länsstyrelsens nät. De flesta studenter roterade under dagen mellan grupperna.

Som arbetsredskap användes MSB:s Övningswebb. På Övningswebben hade det förberetts utrymme för sociala medier (Kvitter och X-book), lokala medier, nationella medier samt för webbsidor för de av länets aktörer som önskade. Kalmar kommun valde att arbeta med en öppen webbsida på den egna ordinarie webben och Länsstyrelsen använde en projektwebb inom det egna länsstyrelsenätet. Slutligen hade Polisen samt OKG två sidor som låg tillgängliga direkt i Övningswebben.

3.4 Scenario

3.4.1 Förhistoria

Tekniska problem uppstod vid en av reaktorerna vid kärnkraftverket i Oskarshamn. Den 15 maj klockan 06:00 samlades staben på OKG för att börja hantera problemen.

Kraftig nederbörd under de första två veckorna av maj hade medfört höga vattenflöden i åar och bäckar som i sin tur drog med sig bland annat grenar och skräp som riskerade att sätta igen vägtrummor. Om detta inträffade kunde vägar i vissa områden av Småland få problem med framkomlighet på grund av försämrad bärighet.

För att beskriva vad som hänt i samhället tiden före övningen fanns den 15 maj en förhistoria, i form av tidningsartiklar, tillgänglig på Övningswebben.

3.4.2 Händelseutveckling

07:00	På OKG stoppas dieselgenerator A på grund av hög smörjoljetemperatur. Generatoren går inte att återstarta. Haverilarm.
07:55	Beslut fattas om att tryckavlastning måste ske. Tryckavlastningen planeras ske genom externt filtersystem (ramafilter) för att rena utsläppet.
08:15	Hög aktivitet i ångledningarna. Vissa skalventiler är trots indikation inte stängda.
09:00	Utsläpp sker.
09:25	Hög strålningsnivå från omgivningsmätarna.
12:00	Utsläppet stoppas.
12:30	OKG rapporterar att strömmen är säkrad och inga ytterligare utsläpp bör kunna ske.
16:00	Plymen är fullt utbredd.
18:00	Övningen slut.

3.4.3 Utsläppet

Grunderna för scenariots tidsaxel var dels ett utsläppsscenario som OKG tagit fram (som de även övade efter) samt utsläppsplymen som finns förprogrammerad för SRV2000 (scenario SRV1). Utsläppet pågick under 3 timmar (09:00-12:00) och det tog 9 timmar innan allt föll ner och blev markbeläggning. Det bör noteras att det under övningen inte gick att använda SRV2000 instrumenten för att simulera SRV1 scenariot.

Plymens riktning bestämdes så att Oskarshamn, Hultsfred och Vimmerby kommun fick en markbeläggning efter att det radioaktiva molnet passerat. Plymens form och storlek var förutbestämd av SRV1-scenariot.

För att de nationella expertgrupperna skulle kunna öva fullt ut var det viktigt att de, när utsläppet var slut, fick information från OKG om att inga ytterligare utsläpp var att vänta. Detta då expertgrupperna inte mäter, på grund av känsliga instrument, där det är risk för utsläpp/plympassage.

3.4.4 Väderläge

Vädret för dagen var 15 grader och klart till halvklart med en svag ost-syd-ostlig vind (ca 3 m/s). Långtidsprognosen visade på tilltagande vindar mot helgen och risk för 3-5 mm nederbörd på lördagen och söndagen. Prognoser för morgonen, mitt på dagen och kvällen spelades in av motspelet under övningsdagen.

3.4.5 Momentbeskrivningar

Ett stort och omfattande arbete lades på att skriva sju momentbeskrivningar vilka blev den yttre ramen för övningens olika moment. Grupperingen i moment utgick ifrån aktörernas önskemål om innehåll i övningen enligt följande; larm, utrymning, utsläpp, indikering, samverkan, allmänhet samt media.

Utifrån momentbeskrivningarna skulle aktörerna skriva ett antal inspel som detaljerat beskrev en kontakt mellan motspelet och en övad aktör. Totalt skrevs 37 inspel i övningens inspelslista. Antalet kontakter mellan motspelet och övade aktörer har dock varit större, framförallt från media och allmänhet.

3.5 Övningsmetod

En simuleringsövning med motspel består av två huvuddelar; övade aktörer samt motspel. Inom en övad aktör kan vissa delar vara övade medan andra delar återfinns i motspelet. Aktörerna ska enbart kommunicera med hjälp av övningssambandskatalogen, där det också framgår om mottagaren är övad eller finns i motspelet. Personliga kontaktuppgifter ska inte användas under övningen om det inte framgår av sambandskatalogen.

Motspelet använder en inspelslista och gör inspel till de övade aktörerna. För att svara på ett inspel kan en övad aktör kommunicera med en annan övad aktör eller kommunicera med en aktör som finns i motspelet. En övad aktör får inte ta beslut och anse att dessa är utförda om det i verkligheten skulle krävas en kontakt med någon annan aktör.

3.6 Besökare

Något gemensamt besöksprogram anordnades inte under övningen utan varje aktör fick själv bedöma behovet samt hanteringen av egna besökare.

Ett tiotal personer från kärnkraftslänen Uppsala och Halland besökte Länsstyrelsen Kalmar län främst med syftet att studera indikeringsorganisationen. Besökarna kom både från länsstyrelser och kommunal räddningstjänst.

3.7 Medias bevakning av övningen

Veckan innan övningen skickade Länsstyrelsen ut en pressinbjudan till media genom sina ordinarie informationskanaler. Media inbjöds att besöka Länsstyrelsen den 15 maj klockan 11:00 och dels få information om övningen av beredskapsdirektör Ana Norlén och dels få träffa personal från motspelet och från de som övade på länsstyrelsen. I inbjudan informerades även om att det fanns möjlighet att följa övningen via Facebook under övningsdagen.

Lokaltidningen *Barometern* publicerade en halv baksida den 16 maj med rubriken "Krisorganisationen testades". Större delen av halvsidan bestod av en bild föreställande det mobila labbet från Göteborgs universitet som under övningen fanns utanför brandstationen i Oskarshamn. Texten informerade på ett övergripande sätt om övningens innehåll, deltagare och storlek. Länsstyrelsen bedömde att 200 personer övade från 12 olika organisationer.

Lokaltidningen *Östran* publicerade samma dag en kortare snabbintervju med beredskapsdirektör Ana Norlén under rubriken *Hallå!*. Den inledande frågan var; Vad går Henning ut på?, följt av frågor om scenario, deltagare och vad som är unikt för övningen.

Några andra aktiviteter från media har inte noterats.

3.8 Övningens resursåtgång

En regional samverkansövning kostar både ekonomiska och personella resurser. I tabell 3 har en bedömning gjorts över övningens resursåtgång. Tabellen ska enbart spegla aktörernas kostnader och tidsåtgång som är kopplade till gemensamma aktiviteter. Aktörernas kostnader för egna förberedelser inför övningen samt för deltagandet i övningen redovisas inte.

Aktivitet	Tidsomfattning	Övriga kostnader
Planering och utvärdering Planeringsmöten	LST + 550 timmar	50 000 kronor
Genomförande 15 maj Lunch och fika Personalkostnad räddningstjänst (anges under kostnad men ej under tid)	600 timmar	20 000 kronor 150 000 kronor
Utvärderingsseminarium 13 juni	30 timmar	15 000 kronor
Summa	LST + 1800 timmar	235 000 kronor

Tabell 3. Sammanställning av övningens ekonomi och tidsåtgång.

3.9 KärnSam den 29 maj

Den 29 maj genomfördes möte med KärnSam (forum för kärnenergiberedskapen i Kalmar län). Under mötet genomfördes en workshop där utvecklingsbehov och bra saker från övning Henning diskuterades och noterades. Informationen sorterades upp i planering, samverkan, organisation, utbildning, larmning, teknik och övrigt. Detta gjordes som en första steg i att prioritera arbetet med kärnenergiberedskap i Kalmar län.

3.10 Utvärderingsseminarium den 13 juni

Den 13 juni samlades 25 personer från nio aktörer på Linnéuniversitetets lokaler i Kalmar till ett utvärderingsseminarium. Dagen inleddes med att övningsledaren Erik Richardsen hälsade alla välkomna till en viktig aktivitet i utvärderingsprocessen. Utvärderingsledaren Thomas Bengtsson, MSB, tog över taktplanen och gav en sammanfattning i ord och bilder av övningsdagen.

Dagens första utvärderande punkt var att utvärderingsledaren presenterade sitt resonemang och den tillhörande målbedömningen kring det första övergripande målet. Underlaget byggde till stora delar på uppgifter från SOS Alarm men efter en diskussion kring målets indikatorer var deltagarna överrens om att målet var uppfyllt. Deltagarna delades därefter i tre grupper, under ledning av varsin länsstyrelsemedarbetare, och diskuterade de resterande tre övergripande målen. Redovisning och diskussion ägde rum i plenum efter lunch.

Efter lunch avvek delar av deltagarna men de kvarvarande fortsatte seminariet med ett nytt grupparbete med fokus på övningens planering, genomförande och utvärdering. Även denna del redovisades i plenum med tillhörande diskussioner. Seminariets sista punkt handlade om framtiden. Länsstyrelsen redovisade delar av behov och åtgärder som kommit fram vid KärnSam den 29 maj och som följdes av en gemensam diskussion.

Dagen avslutades med att övningsledaren tackade för de närvarandes tid och delaktighet och såg med tillförsikt fram emot den kommande remissen av utvärderingsrapporten.

4 Övningens syfte, mål och utvärderingsmetod

4.1 Övergripande syfte

Det övergripande syftet med övningen var att aktörerna skulle få tillfälle att:

- pröva larmplan och bekräfta dess funktionalitet, pröva indikeringsplanen och skapa underlag för vidare utveckling,
- öka länets förmåga att skapa gemensam lägesbild och samordna kommunikationen med allmänhet och media samt
- pröva länets struktur för samverkan (i begränsad utsträckning).

4.2 Modell för målformulering

I ett tidigt skede av övningsplaneringen bestämdes vilken modell för målformuleringarna som skulle användas. Modellen, som framgår av tabell 4, användes både för övningens övergripande mål och för aktörernas delmål.

Vid målformuleringen användes de tre nivåerna *grundläggande*, *god* och *mycket god*. Vid utvärderingen tillkom en *bristande* nivå, för grundläggande mål som inte var uppnådda. För övningen togs enbart fram mål på organisationsnivå.

Individnivå		Organisationsnivå
Teoretiska kunskaper	Praktisk färdighet	Förmåga
Mycket goda kunskaper	Mycket god färdighet	Mycket god förmåga
God kunskaper	God färdighet	God förmåga
Grundläggande kunskaper	Grundläggande färdighet	Grundläggande förmåga
----- Bristande kunskaper	----- Bristande färdighet	----- Bristande förmåga

Tabell 4. Övningens modell för målformulering.

4.3 Övergripande mål

Det övergripande målet för övningen var att:

- Aktörerna ska ha *mycket god förmåga* att ta emot larm samt initiera arbete enligt respektive aktörs plan.
- Indikeringsorganisationen ska ha en *god förmåga* att indikera och rapportera mätvärden.
- Aktörerna ska ha *grundläggande förmågan* att skapa och förmedla en gemensam lägesbild för händelsen.
- Aktörerna ska ha *grundläggande förmåga* att samordna kommunikation med allmänhet och media.

Som ett stöd för målutvärderingen arbetades det fram indikatorer till varje mål. Dessa redovisas i anslutning till varje mål under punkten 5.4 Övergripande mål.

4.4 Utvärderingsmetod

Följande indata har använts för att få utarbete denna rapport.

- Enkät för övningsdeltagare den 15 maj
- Enkät för övningsdeltagare i indikeringsorganisationen
- Enkät för deltagare i planeringsprocessen
- Utvärderingsprotokoll med målbedömning från lokala utvärderare
- Dokumentation från övningen i form av dagböcker och loggar från övade aktörer
- Material publicerat på övningswebben
- Diskussioner vid utvärderingsseminarium den 13 juni
- Observationer gjorda av utvärderingsledaren

4.4.1 Enkäter

Samtliga personer som deltog i övningen den 15 maj fick möjlighet att fylla i en utvärderingsenkät som delades ut av lokala övningsledare eller lokala utvärderare. Enkäten skickades ut via e-post till alla lokala övningsledare samt delades ut vid genomgången för lokala utvärderare. De utvärderare som inte deltog vid genomgången fick enkäten via e-post. Frågorna handlade dels om övningens format och dels om egna förberedelser inför övningen. Svar har inkommit från 92 personer vilket innebär en svarsfrekvens på 59 %.

För personal i indikeringsorganisationen kompletterades enkäten med ytterligare tre frågor kopplade direkt till målbedömningen. Enkäten skickades ut till kontaktpersonerna på räddningstjänsten som därefter kopierade upp dem och placerade dem på brandstationerna i Hultsfred, Oskarshamn, Västervik, Borgholm och Kalmar. Varje person i indikeringsorganisationen fick fylla i en enkät i samband med att de lämnade in sin dosmätare. Svar har inkommit från 62 personer vilket innebär en svarsfrekvens på 69 %.

Enkäten för de som deltagit i planeringsprocessen skickades ut med e-post den 15 maj, med önskan om svar senast den 25 maj. En påminnelse skickades ut den 29 maj. Frågorna handlade i huvudsak om hur planeringsarbetet har bedrivits, insyn i planeringsprocessen samt möjligheter till påverkan av densamma. Enkäten har skickat till flera personer per aktör men då antalet svar ändå varit få beräknades svarsfrekvensen på antalet aktörer och de nyckelpersoner som deltagit i planeringsprocessen, vilket fastställs till 16 stycken. Svar har inkommit från 11 personer vilket innebär en svarsfrekvens på 69 %.

4.4.2 Lokala utvärderare

För att bedöma måluppfylland av delmål har lokala utvärderare krävts hos varje aktör. En idealisk lokal utvärderare är en person som har goda sakkunskaper över den verksamhet som ska utvärderas, men tillhör en annan organisation. Det sistnämnda för att öka chansen för en objektivare bedömning.

4.4.3 Bedömningar och utvärdering

Texterna i utvärderingskapitlet är i huvudsak skrivet av samma person men bygger på olika källor. Texterna kring varje aktörs delmål är dock skrivna av en lokal utvärderare. Nedan redovisas vilka källor som ligger till grund för respektive avsnitt.

Övningens planering, författaren baserat på enkäter och egna iakttagelser.

Övningens genomförande, författaren baserat på enkäter och egna iakttagelser.

Övningens utvärdering, författaren baserat på statistik och egna iakttagelser.

Övningens övergripande mål, författaren baserat på diskussioner och grupparbete vid utvärderingsseminarium den 13 juni.

Aktörernas delmål, lokala utvärderare enligt förteckning under punkten 3.3.3.

4.4.4 Besöksresa

Under övningsdagen fick utvärderingsledaren, tillsammans med en kollega från MSB:s övningsenhet, möjlighet att besöka ett antal aktörer i syfte att få en bild av hur arbetet bedrevs. Dagen började klockan 07:00 i motspelet på Länsstyrelsen innan det var dags för en timmes bilresa mot Simpevarpshalvön där utrymningsövningen på SKB blev nästa anhalt. Några indikeringspatruller lokaliserades i terrängen norr om Oskarshamn innan färden gick mot Oskarshamns brandstation. Efter lunch styrdes färden, nu också med sällskap av övningsledaren, åter mot Kalmar via brandstationen i Mönsterås. I Kalmar besöktes Polismyndigheten, Kalmar kommun och Länsstyrelsens ledningscentral.

4.5 Genomgång för lokala utvärderare

I syfte att förbereda lokala utvärderare genomfördes en genomgång för dessa den 14 maj. Vid genomgången på Länsstyrelsen deltog åtta personer från sex aktörer. Under huvuddelen av genomgången gick övningsledaren igenom delar av *Utvärderingsbestämmelser* med hjälp av ett bildspel. Utvärderingsprotokoll och enkäter delades också ut till utvärderarna. Vid ett senare tillfälle skickades även protokollen ut digitalt via e-post. Genomgången avslutades med tid för frågor och reflektion. De utvärderare som inte deltog i genomgången fick dokumentationen via e-post senare på eftermiddagen.

4.6 Rapportens remiss

Rapporten gick på remiss i slutet av juni 2012 med nio veckors remisstid, på grund av semesterperioden. Av tabell 5 framgår utfallet av remissen.

<i>Kategori</i>	<i>Antal remissinstanser</i>	<i>Antal inkomna svar</i>
Lokala övningsledare för deltagande aktörer	11	2
Lokala utvärderare	16	3
Övningsledningspersonal	5	3
Övriga	3	1
Summa	35	9

Tabell 5. Resultatet av rapportens remissvar.

5 Utvärdering

5.1 Övningens planering

5.1.1 Planeringsprocessen

Planeringen inför övning Henning har varit betydligt kortare än vad som är normalt för en regional samverkansövning. På fyra månader har ändå en planeringsgrupp genomfört en fullt tillräcklig planering för att kunna genomföra övningen. Processen har präglats av en tydlig tidslinjal med markerade hålltider för inlämning av underlag från aktörerna. Dock har processen upplevts som något ”framtung” då det gick nästan en månad mellan startmötet och första planeringsmötet där endast ett begränsat planeringsarbete, främst av Länsstyrelsen, ägde rum. Tidpunkten för när aktörerna skulle lämna in delmål kunde ha tidigarelagts i syfte att skapa mer tid för scenario- och inspelsarbete. Det sistnämnda fick också skjutas fram någon vecka i tidsplanen för att aktörerna skulle hinna med sitt arbete.

Planeringsprocessen i en regional samverkansövning bygger på aktörernas delaktighet och engagemang. I tabell 6 redovisas utfallet på fyra frågor om delaktighet och insyn samt tid till förberedelser. Svaren på samtliga frågor får anses som normala för en samverkansövning med en bra planeringsprocess.

Aktörernas engagemang går inte att mäta men 10 procent anger att de lagt ned mindre än 20 timmar på planeringsprocessen, 27 procent att de lagt ned mellan 20 och 30 timmar, 27 procent anger att de lagt ner mellan 30 och 40 timmar och 36 procent anger att de lagt ner mer än 40 timmar på förberedelsearbetet.

Överlag har representationen varit god vid planeringsmötena och huvuddelen av aktörerna har företrätts av samma person i hela planeringsprocessen. Dock har Länsstyrelsen upplevt en svårighet att få ut information till de kommuner som inte har haft en företrädare från sin räddningstjänst med i planeringsgruppen.

Fråga	I otillräcklig utsträckning	I tillräcklig utsträckning	I stor utsträckning
I vilken utsträckning anser du att du fått tillräcklig tid att arbeta med övningsförberedelser?	18 procent	72 procent	10 procent
I vilken utsträckning anser du att övningens dokumentation varit tillräcklig, t ex övningsbestämmelser, kallelser, mötesprotokoll mm?	--	64 procent	36 procent
I vilken utsträckning upplever du att du har haft insyn i planeringsprocessen?	--	46 procent	54 procent
I vilken utsträckning upplever du att du har haft möjlighet att påverka planeringsprocessen?	--	73 procent	27 procent

Tabell 6. Resultatet av frågor i utvärderingsenkät för planeringsprocessen.

5.1.2 Aktörernas deltagande i övningen

Trots att flertalet aktörer deltog i övningen fanns det utrymme för fler som har en naturlig del i kärnenergiberedskapen, till exempel landstinget och Sverige Radio Kalmar. Det som framstår som märkligt är att ingen av länets tolv kommuner, med undantag av Kalmar kommun, tog chansen att delta i övningen. Ett bättre tillfälle än en regional samverkansövning för en kommun att öva är svårt att uppbringa. Resultatet efter SAMÖ-KKÖ 2011 visade även på att aktörerna i länet behövde öva mer, främst samverkan och uthållighet. För att öva en komplex samverkan krävs det naturligtvis att ett större antal aktörer deltar i övningen. Från aktörernas sida har enbart noterats att Trafikverket har saknat Transportstyrelsen som övningsdeltagare.

Viktiga centrala aktörer, till exempel MSB, Jordbruksverket, Livsmedelsverket samt Socialstyrelsen, deltog inte i övningen. Det kan naturligtvis upplevas som betungande för en central myndighet att delta i alla läns regionala samverkansövningar, men om behovet finns för att de regionala och lokala aktörerna ska få en bra övning bör en sådan central myndighet åtminstone delta i motspelet. Strålsäkerhetsmyndigheten övade inte alla delar av sin krisorganisation, vilket ledde till en del missförstånd och fel förväntningar under övningen.

5.1.3 Målformulering

Ett omfattande arbete lades ner på att formulera relevanta mål, både övergripande och delmål för respektive aktör. Till varje mål togs även ett antal indikatorer fram som främst skulle utgöra ett stöd för utvärderarens målbedömning.

Målarbetet har uppfattats som positivt, både från aktörerna när de tog fram dem men framförallt från de som utvärderat.

5.1.4 Aktörernas förberedelser inför övningen

Det är upp till varje aktör att förbereda sig själv och sin personal inför en samverkansövning. Behållningen av övningen blir större om aktören genomfört egna utbildnings- och övningsaktiviteter. Efter övning Henning kände sig 3 procent av deltagarna förberedd i *stor utsträckning* och 65 procent i *tillräcklig utsträckning*. Vad som är anmärkningsvärt är att 29 procent ansåg sig vara förberedd i *otillräcklig utsträckning*.

Inför en regional samverkansövning är det lämpligt att lokala övningsledare håller en genomgång för de medarbetare som ska delta i övningen. Som ett stöd för en sådan genomgång hade Länsstyrelsen tagit fram ett presentationsunderlag baserat på information i *Övningsbestämmelser* och som kunde kompletteras med lokal information. 48 procent anger att de deltagit i en genomgång före övningen. Denna siffra får anses som något låg. Det går inte att utläsa någon orsak utan genomgångar har hållits hos samtliga aktörer. Möjligtvis kan det ha varit oklart vilka personer som skulle delta i övningen och att det därför inte har gått att nå dem.

Inläsningen av övningsdokumentationen är ytterligare en del av aktörernas förberedelser inför övningen. Inför övningen fanns det två dokument som om möjligt skulle läsas av alla övade, *Övningsbestämmelser* och *Utvärderingsbestämmelser*. Av övningsdeltagarna anger 77 procent att de tagit del av *Övningsbestämmelser*. *Utvärderingsbestämmelser* fick inte samma genomslagskraft då enbart 30 procent av deltagarna anger att de tagit del av dokumentet. 81 procent anger dock att de i *stor* eller *tillräckligt stor utsträckning* tagit del av övningens syfte och mål vilka presenteras både i *Övningsbestämmelser* och vid genomgångar inför övningen.

5.2 Övningens genomförande

5.2.1 Spelmetodik

Inför övningen gjordes ett stort och omfattande arbete för att skriva övningens sju momentbeskrivningar, som är en förutsättning för att sedan skriva bra inspel. Länsstyrelsen ledde arbetet med momentbeskrivningarna men inspelen skulle skrivas av lokala övningsledare. Vid en vanlig simulering med motspel av samma storlek och omfattning som övning Henning är det vanligt att det skrivs mellan 200 och 250 inspel beroende på motspelets utformning. Ett oerfaret motspel kräver fler och tydligare inspel medan ett mot-

spel som har erfarenhet av övningar kräver färre inspel och kan istället improvisera utifrån momentbeskrivningarna. Sammanlagt skrevs det 37 inspel till Henning vilket visade sig vara alldeles för lite. Flera aktörer upplevde att övningen tappade tempo efter lunch. Det förekommer också icke berättigad kritik mot övningsledningen då ansvaret för att det finns tillräckligt med inspel till en aktör vilar på den lokala övningsledaren.

När en lokal övningsledare skriver inspel är det viktigt att fundera på hur inspelet kommer tas emot i den övade funktionen. Inspelet måste generera något nytt och hanteras inom övningsorganisationen. Om detta inte görs kan det under övningen visa sig att den övade funktionen inte tar tag i inspelet utan hänvisar till en annan icke övad del hos andra aktörer. I samband med denna analys bör den lokala övningsledaren även fundera på vilka delar hos aktören som ska öva och vilka delar som ska finnas representerade i motspelet.

Trafikverket deltog som övad, men genomförde en egen seminarieövning inom ramen för övning Henning, som var en simulering med motspel. En viss förvirring har uppstått kring övningsmetoden hos andra aktörer som haft kontakter med Trafikverket. Frågan uppstår om det är lämpligt att blanda olika övningsformat i en regional samverkansövning. De funktioner eller ledningsnivåer som ska samverka under övningen bör hålla sig inom samma övningsformat. Till exempel kan det uppfattas som svårarbetat om räddningsledaren och polisinsatschefen har en övning med fältenheter och leder sina resurser på fältet medan sjukvårdsledaren har en simulering med motspel och inte har några fältenheter på plats. Det är dock fullt möjligt att en funktion som inte har samverkanskontakter deltar i övningen med ett annat övningsformat. Som exempel kan nämnas att en kommuns krisledningsorganisation deltar i en simulering med motspel medan kommunens krisledningsnämnd deltar men har en seminarieövning.

5.2.2 Sambandskatalogen

Sambandskatalogens utformning gav upphov till några missförstånd under övningen som bör uppmärksammas. I sambandskatalogen förtecknas de aktörer som deltar i övningen och de som inte deltar men representeras i motspelet. Samtliga inblandade uppmanas tydligt att enbart ringa nummer som finns förtecknade i katalogen.

Ett sätt att göra det tydligare i sambandskatalogen är att skriva ut ett antal aktörer även om de finns i motspelet. Som exempel kan nämnas samtliga kommuner, MSB och SMHI. Det behöver inte finnas ett specifikt telefonnummer till varje aktör utan samtliga kommuner kan gå till kommunföreträdaren i motspelet. Detta måste poängteras tydligare inför övningen så att inte en del i motspelet ringer till en annan del i motspelet och ställer frågor.

Några aktörer har flaggat upp problemet med en sambandskatalog. Katalogen blir en upprättad allmän handling samtidigt som den innehåller skarpa telefonnummer som absolut inte får offentliggöras.

Trafikverket valde aktivt att inte finnas med i sambandskatalogen med motivet att tvinga andra aktörer att söka sambandsvägar till dem. Detta resulterade i inga aktörer kontaktade Trafikverket, eftersom uppmaningen att enbart ringa de som fanns förtecknade i sambandskatalogen hörsammades. Samtliga aktörer som deltar i en övning måste finnas med i sambandskatalogen. Skulle de ha anknytningar som inte får offentliggöras får det noteras att denna aktör nås enligt ordinarie sambandsvägar och de som normalt kommunicerar med dem har troligtvis tillgång till dessa nummer.

5.2.3 Simuleringsutrustning

Vid skapandet av scenariot till Henning var utsläppet från OKG den mest primära delen att simulera för de övande. Den plym som bildades vid utsläppet från kärnkraftverket var tänkt att komma de övande till kännedom via simulerade värden i simuleringsutrustning som monteras ihop med indikeringsorganisationens mätinstrument SRV 2000. I arbetet med att programmera dessa simuleringsinstrument inför övningen uppstod problem med att få ett av de fem scenarierna som finns förkonstruerade till utrustningen att fungera så som det är tänkt. Detta ledde senare till att simuleringen av utsläppet fick göras tillgängligt till de övande via papperslistor med stora mängder tabeller där mätpunkt, tid och dosrat framgick.

I felsökningsarbetet för att få scenariot att fungera i simulatorerna visade det sig att ingen av de vi varit i kontakt med har använt just detta scenario vid övning tidigare. SRV I, som var det scenario som vi ej fick att fungera, är det enda av de fem tillgängliga scenarierna till utrustningen som har ett plymutsläpp med variabel tid, utsläppsriktning och med en faktisk plympassage och utbredning med kvarvarande markbeläggning. De övriga scenarierna till utrustningen ger inte ett realistiskt utsläpp och ställer heller inte de övande inför samma strategiska problem som SRV I scenariot.

Det är ett måste att denna typ av simuleringar fungerar, och helst kan återspeglas i flera instrument och system som regional och nationell indikering använder sig av, för att kunna öva indikering på strategisk och operativ nivå på ett trovärdigt sätt.

5.2.4 Deltagarnas syn på övningen

Fem frågor ställdes till övningsdeltagarna om själva genomförandet av övningsdagen. Svaren på tre av frågorna redovisas i tabell 7 och får anses som normala för en regional samverkansövning.

37 procent av övningsdeltagarna anser att det varit *mycket viktigt* för dem att delta i övningen, 52 procent att det var *viktigt* medan 11 procent anser att det var *mindre viktigt* att delta i övningen.

Övningens helhetsintryck skiljer sig något mellan de som tillhörde indikeringsorganisationen och övriga övningsdeltagare. Resultatet redovisas därför var för sig i tabell 8 där även uppfattningen från lokala övningsledare framgår.

Fråga	I otillräcklig utsträckning	I tillräcklig utsträckning	I stor utsträckning
I vilken utsträckning tycker du att du har tillräcklig utbildning för att arbeta i den befattning som du haft under övning?	19 procent	65 procent	16 procent
I vilken utsträckning anser du att dagens övning har bidragit till att du utvecklats i din yrkesroll?	23 procent	58 procent	19 procent
I vilken utsträckning anser du att övningen lagts upp på ett realistiskt sätt?	22 procent	64 procent	14 procent

Tabell 7. Resultatet av frågor i utvärderingsenkät för övningsdeltagarna.

Kategori	Mindre bra	Acceptabelt	Bra	Mycket bra
Övningsdeltagare i indikeringsorganisationen	10 procent	36 procent	45 procent	9 procent
Övriga övningsdeltagare	4 procent	25 procent	59 procent	12 procent
Personer som deltagit i planeringsprocessen, främst lokala övningsledare	9 procent	9 procent	64 procent	18 procent

Tabell 8. Resultatet av övningsdeltagarnas helhetsintryck av övningsdagen.

5.3 Övningens utvärdering

Utvärderingsseminariet den 13 juni var mycket uppskattat av de som deltog. Det fanns dock en avsaknad av ledande befattningshavare från övningsdagen till exempel räddningsledaren, men både indikeringsledaren och mätledaren fanns representerade. Deltagarna kände en stor delaktighet när de fick diskutera indikatorer och måluppfyllnad av de övergripande målen. Inbjudan kan göras tydligare så det framgår att även de som övat ingår som en målgrupp för att bredda diskussionerna.

Svarsfrekvensen för indikeringsorganisationen är tillräcklig för att få en bra bild. Enkäten för övriga övningsdeltagare är något låg. Troligtvis övade flera aktörer i två skift varvid det första skiftet glömdes bort. Detta syns framförallt hos aktörer med ett stort antal deltagare till exempel Länsstyrelsen och OKG. Svarsfrekvensen för deltagare i planeringsprocessen är också låg. Den borde ligga på 95 procent med tanke på det begränsade antalet respondenter och att de fått enkäten via e-post inklusive en påminnelse.

Texterna som kommer från lokala utvärderare är av varierande kvalitet och omfattning, allt från minnesanteckningar i punktform till fullständiga direkt användbara texter. Lokala utvärderare måste informeras tydligare om vikten av deras arbete och deras texter är det enda underlaget för att kunna bedöma aktörernas delmål.

Remissen på utvärderingsrapporten sändes ut till 35 mottagare. Svar har inkommit från 9 av dessa det vill säga 26 procent. Denna svarsfrekvens får anses som mycket låg. Om aktörerna inte haft några synpunkter eller om de inte haft tid att svara på remissen går inte att fastställa.

5.4 Övergripande mål

5.4.1 Övergripande mål 1

Aktörerna ska ha mycket god förmåga att ta emot larm samt initiera arbete enligt respektive aktörs plan.¹²

För att förstå den komplexa larmkedja som används vid ett larm från OKG krävs först en förklaring av densamma. SOS-centralen i Växjö är den central som inleder larmningen med att larma resurser enligt bild 2. Larmning av punkterna ett till fem utfördes via samtal eller SMS och inleddes klockan 07:24. Sista larmmottagare kvitterade klockan 07:29. Kontakten med SOS krisberedskapsfunktion (KBX) och nationell driftledning (NDL) för stöd med vidare utlarmning utfördes klockan 07:26. De räddningstjänster som skulle larmas enligt punkten sju bestod av femton räddningsstationer. Larm skickades via ordinarie larmvägar till bemannade räddningsstationer och till deltidspersonalens personsökare. Larmningen pågick mellan klockan 07:24 och 07:43 med sista kvittens 07:54.

Larmningen av biståndsplan A utfördes mellan klockan 07:32 och 07:41 med sista kvittens klockan 07:53. I normala fall delar SOS NDL ut dessa biståndsplaner till andra SOS-centraler men under övningen utfördes även denna larmning av SOS-centralen i Växjö. Noteras bör att Transportstyrelsens larm går till ATCC (ingår i LFV) på Sturups flygplats som har möjligheten att utfärda tillträdesförbud i luftrummet över kärnkraftverket. En TiB dröjde 18 minuter innan larmet kvitterades.

12 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Utlarmning av larmplan genomförs på 30 minuter (SOS).
- Aktörerna tar emot, och kvitterar larm inom 10 minuter.
- Initialt samverkansmöte ska hållas enligt larmplan.
- Aktörerna initierar krisledande funktion inom 60 minuter.

Larmningen av biståndsplan B utfördes mellan klockan 07:31 och 07:42. Huvudelen av dessa aktörer larmades genom manuell uppringning. Universitetssjukhuset i Linköping och bevakningsföretaget G4S larmades inte, vilket var en styrning från övningsledningen. Biståndsplan C aktiverades inte, även detta en styrning från övningsledningen.

Larmningen som genomfördes av SOS-alarms krisberedskapsfunktion i Stockholm (KBX) påbörjades klockan 07:30 och var färdig 08:03. Punkterna femton och sexton larmades aldrig då detta var en styrning från övningsledningen. Tullverket ingick inte i larmplanen men var tillagd då de deltog i övningen. Efter övningen har larmlistan kompletterats med Tullverket.

Tre delar larmades med så kallad UMS-funktion vilket går ut på att SOS via UMS-systemet samtidigt ringer upp ett antal förutbestämda telefonnummer. Dessa kan vara både fast telefoni och mobiltelefon. När personen svarar läses ett förinspelat meddelande upp och mottagaren ska kvittera att denne hört meddelandet genom att till exempel trycka en etta på sin telefon. De tre delar som larmades via UMS var:

- Länsstyrelsens krisorganisation
- Det regionala krishanteringsrådet, OmRådet
- Den initiala samverkansgruppen

På Länsstyrelsens larmlista fanns det sammanlagt 62 mottagare av larmet inklusive räddningsledare och TiB. Av dessa svarade 57 personer och bekräftade att de fått meddelandet. Den längsta kvittentiden var fem minuter. Av de som ej svarade hade två personer semester, en mottagare (TiB) var upptagen av annat samtal och två hade hört meddelandet men ej tryckt in rätt kvittensknap. Sammantaget är resultatet mycket gott.

Bild 2. Under övningen larmades övningens aktörer av SOS-centralen i Växjö. Bilden är tagen på en annan central under en annan övning men visar SOS-operatörens arbetsmiljö.

Larmning av den initiala samverkansgruppen innefattade elva mottagare från nio aktörer (se bild 4) och innehöll information om en telefonkonferens som skulle hållas 08:15. Sju av dessa bekräftade sitt deltagande i telefonkonferensen med en maximal kvittentid på tre minuter. En mottagare tryckte bort samtalet och en annan svarade men avlyssnade aldrig på meddelandet. Två mottagare svarade ej; MSB och RCB Oskarshamn. Dessa hade troligtvis felaktiga telefonnummer inlagda som var kvar från SAMÖ-KKÖ 2011. Resultatet är bra men larmlistan måste uppdateras med aktuella telefonnummer och kanske provlarmas med visst intervall.

Larmningen av det regionala krishanteringsrådet, OmRådet, omfattade 39 mottagare från 32 aktörer. I larmunderlaget saknades dock länets samtliga tolv kommuner. 23 mottagare svarade inom loppet av två minuter. Från tolv mottagare erhöles inget svar. Två mottagare från samma aktör (E.ON) hade ett felaktigt telefonnummer och två mottagare hade lyssnat men ej bekräftat att de lyssnat. Sammantaget är resultatet av larmningen inte tillfredställande och det bör utredas närmare, dels varför samtliga kommuner saknas i larmlistan och dels varför tolv mottagare inte svarar. Det bör dock tilläggas att flera av de mottagare som inte svarat kommer från en aktör som har flera mottagare i larmlistan och därför bör ha fått kännedom om larmet ändå.

Strukturell uppbyggnad av Länsstyrelsens i Kalmar läns **larmplan vid Höjd beredskap** och Haverilarm.

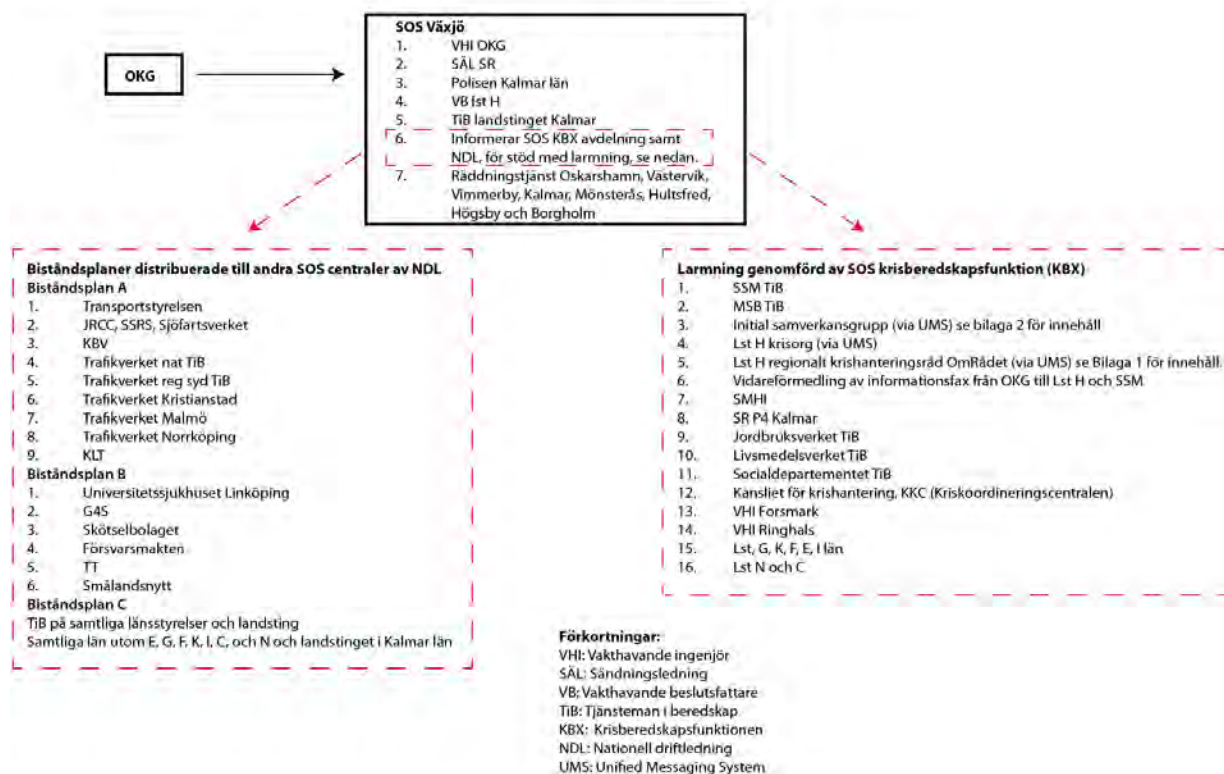

Bild 3. Uppbyggnad av larmplanen vid höjd beredskap och haverilarm för Länsstyrelsen Kalmar län.

Bilaga 1. OmRådet (Regionalt krishanteringsråd)

Civildöfverförbundet
E.ON
Försvarsmakten
Kalmar Airport
KLT
Kustbevakningen regionledning Syd
Landstinget i Kalmar län
LRF
Länsstyrelsen i Kalmar län
OKG
Polismyndigheten i Kalmar län
Samtliga kommuner i Kalmar län
Sjöfartsverket
Skanova
SKB CLAB
Skogsstyrelsen
SOS Alarm AB
Svenska kyrkan
Sveriges radio Kalmar
Trafikverket
Telia

Bilaga 2. Initial samverkansgrupp

VB länsstyrelsen i Kalmar län
Räddningsledare för lst H
VHI OKG
TiB SSM
TiB MSB
RCB Oskarshamns kommun
Polismyndigheten i Kalmar län
TiB Landstinget i Kalmar län
Kustbevakningen regionledning syd

Bild 4. Aktörer som ska larmas i det regionala krishanteringsrådet OmRådet respektive den initiala samverkansgruppen

Det första samverkansmötet ägde rum via telefon med den så kallade *initiala samverkansgruppen* klockan 08:15. Deltagare på mötet var:

- Länsstyrelsen
- OKG
- Oskarshamns kommun (ej larmad men från motspelet)
- Polisen
- Kustbevakningen
- Landstinget (från motspelet)
- MSB (från motspelet!)

SSM skulle vara med enligt larmplanen men deltog inte i mötet. TiB vid SSM kvitterade larmet men fick ingen information om samverkanskonferensen. Om TiB hade övat fullt ut skulle denne tagit kontakt med berörd Länsstyrelse och därigenom fått mer information.

Vid mötet fick varje aktör kort beskriva vad som hänt och vad som var planerad verksamhet i närtid. Länsstyrelsen hade fattat beslut om räddningstjänst och utsett en räddningsledare samt aktiverat indikeringsorganisationen. Vidare konstaterades att polisen och SSM behövde skicka samverkanspersoner till Länsstyrelsens stab för att kunna fatta beslut. Nytt samverkansmöte aviserades till klockan 09:15. Efter nästa samverkansmöte avsåg räddningsledaren att fatta ett beslut i stort för insatsen.

I utvärderingsrapporten efter SAMÖ-KKÖ 2011 diskuteras en del kring när en aktör är aktiverad. Resonemanget bygger på att aktören har en lägesbild att fatta beslut efter och att denna lämpligtvis presenteras vid en första stabsorientering. Vid övning Henning användes indikatorn *Aktörerna initierar krisledande funktion inom 60 minuter* som ett mått på aktörernas initiala förmåga. Aktörerna som deltog i övningen hade larmmottagare med mandat att aktivera interna krisledande funktioner. Staber aktiverades främst hos Länsstyrelsen och polisen. Trafikverket aktiverade också sin krisorganisation men genomförde en egen seminarieövning inom ramen för övningen. Inga kommunala ledningsfunktioner, förutom räddningstjänsten, deltog i övningen.

De aktörer som deltog i övningen har en mycket god förmåga att ta emot larm samt utföra initiala åtgärder enligt sina planer varvid *målet bedöms vara uppfyllt*.

5.4.2 Övergripande mål 2

*Indikeringsorganisationen ska ha en god förmåga att indikera och rapportera mätvärden.*¹³

Ett problem som dyker upp vid varje övning är svårigheten för indikeringsledaren att få en överblick över vilka resurser som disponeras och vilka som är satta i arbete. Här efterfrågas ett tekniskt hjälpmedel alternativt möjligheten att tillsätta en person hos indikeringsledaren som enbart har till uppgift att arbeta med uppföljning av egna resurser.

13 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Initierar arbetet enligt indikeringsplan.
- Rapportering av mätvärden görs enligt indikeringsplanen.
- Arbetsmiljöregler följs och rapportering av personliga doser görs enligt indikeringsplan.
- De beslut som indikeringsledaren fattar ska förmedlas till fältorganisationen OCH få önskad effekt.
- Den aktuella lägesbilden skall vara känd i hela organisationen.
- Organisationens kan använda tekniska hjälpmedel enligt indikeringsplan.
- Kontinuerlig kontakt sker mellan indikeringsledare, mätledare räddningstjänststaber och mätpatruller.
- Nationella mätresurser tas tillvara i indikeringsorganisationen.

Fältpersonalen är duktiga och gör sitt jobb, men de känner sig lite åsidosatta. Tekniken försvårade uppdragen, men rapporteringen sköttes korrekt.

Handhavandefel medförde att mätvärden lades in på fel mätpunkt i RadGIS. Problemet är svårt att komma runt och den som lägger in värden måste vara observant var man lägger in sitt värde. Kompletterande utbildning kan behövas. I RadGIS 2.0 kommer problemet troligtvis att minimeras.

Arbetsmiljöreger följs och rapportering av personliga doser görs enligt indikeringsplan men planen är inte tillräcklig för att ge en fullgod arbetsmiljö.

Indikeringsledarens beslut kommunicerades ut till mätledaren men inte till kommunerna som inte lyder under mätledaren. Till exempel fick Högsby och Hultsfred alldeles för lite information från samtliga staber och kände sig bortglömda och att de inte var med hela vägen. Det vill säga besluten stannar hos mätledaren och kommuniceras inte ut till underställda resurser.

Frågan är om indikeringsledarna söker en större roll än vad de har? Rollfördelningen mellan indikeringsledarna och räddningsledarna behöver förtydligas, till exempel om man ska vara med på stabsorienteringarna eller inte. Räddningsledarna upplevs av andra i indikeringsorganisationen att inte kunna organisationen. Deras arbete i vardagen medför också att de inte är vana att arbeta som räddningsledare. Det är viktigt att beskriva vem som fyller vilka funktioner, så att inget arbete faller mellan stolarna, samt förtydliga vilket mandat indikeringsledarna har.

Behovet av lägesbilden är ett informationsbehov som aldrig kommer att bli tillfredsställt, men det viktigaste är att man får någon form av återkoppling. SSM hade en bra lägesbild som mätledarna fick tillgång till men Högsby och Hultsfred kände aldrig till lägesbilden.

Möjligheten finns att i framtiden använda sig av Rakel för att sprida lägesbilden. Bilden ska spridas även om inga förändringar har skett och det är viktigt att det bara finns en lägesbild. Möjligtvis kan RadGIS 2.0 göra detta per automatik.

Personalen i indikeringspatrullerna kan SRV2000 och digitala dosimetrar. Videolänken mellan indikeringsledarna och SSM fungerar väldigt bra, men risken är att man fastnar i den. Ska man därutöver sprida en lägesbild så blir det väldigt tungt. Indikeringsledarna dubbelkollar gärna allt med SSM för att få ett expertutlåtande, och därmed kan de bli handlingsförlamade. Om inte tillräckligt snabba beslut kommer från indikeringsledarna finns risk att räddningstjänsterna börjar fatta egna beslut istället. Kopplingen räddningsledning och SSM saknas, då även räddningsledaren kan behöva ett snabbt beslutstöd från SSM.

Bild 5. Basen i indikeringsorganisationen utgörs av indikeringspatruller från åtta av länets kommuner. På bilden syns deltidsanställd personal från räddningsstationen i Kristdala utföra mätningar på punkten H 310 efter den så kallade 300-slingan.

Användningen av WIS i indikeringsorganisationen är underkänd. MSB har tagit fram ett program och säger att alla ska använda det, men ingen aktör i indikeringsorganisationen, förutom Västervik, använder sig av det. Frågan uppstår om WIS inte är anpassat för den typen av verksamhet och en annan teknisk lösning ska tas fram?

Rakelterminalen hos indikeringsledaren slutade att fungera tidigt i övningen vilket innebar en överbelastning av telefonanknytningarna dit. Kontakter förekom mellan parterna men i ett verkligt läge hade behovet varit större än möjligheten. Det saknades Rakel i flera delar av indikeringsorganisationen liksom en plan för vilka talgrupper som ska användas och av vilka delar. Det saknades även en gemensam talgrupp, vilket hade underlättat informationsdelning i indikeringsorganisationen. Indikeringsorganisationen behöver göra en operativ kommunikationsplan (OKP) för att säkerställa ett fungerande samband.

Initialt var det i Oskarshamn ett dåligt samarbete mellan olika delar i indikeringsorganisationen, men allt eftersom dagen gick så började grupperna arbeta allt närmare varandra. I framtiden borde mätledarna och SSM arbeta i samma rum för att ytterligare förtäta kontakterna. Mätledarna känner att det skulle ge dem större trygghet i den information som de sprider till övriga mätpatruller. De nationella mätnetresurserna måste finnas med i lägesbilden som ska förmedlas utåt till de övriga räddningstjänsterna.

Vid en samlad bedömning har ändå indikeringsorganisationen en *god förmåga* att indikera och rapportera mätvärden varvid *målet är uppfyllt*.

5.4.3 Övergripande mål 3

Aktörerna ska ha grundläggande förmåga att tillsammans skapa och förmedla en gemensam lägesbild för händelsen.¹⁴

Rapporteringsvägar mellan aktörerna fungerade enligt plan och var kända, men verksamheten överskred snabbt planerna och därmed blir inte vägarna och underlagen tydliga. Tullverkets indikeringsresurs blev till exempel bortglömd efter sin ankomst till Kalmar.

Sambandet fungerade inte alltid enligt plan, men initiativförmågan till att upprätta sambandet var god. Vissa problem uppstod med Rakel men detta kan härledas till bristande information i sambandskatalogen samt information om sambandskatalogen.

Lägesbilden har varit känd hos de övade, dock har den varit begränsad till information som varit av vikt för riskbedömning och det egna uppdraget till största del. Mätpatrullerna har ej fått till sig en samlad lägesbild. Sjögående enheter och Kustbevakningens ledningscentral (KBV LC) var de som var nöjdast med de lägesbilder de fått till sig.

Mätvärdena steg aldrig så pass mycket att särskilda åtgärder krävdes, vilket bedömdes av både mätledare, indikeringsledare och KBV LC. Information från planer och beredskapslådor är mycket viktig för att

14 Indikatorer för bedömning av måloppfyllnad:

- Rapporteringsvägarna för underlag är tydliga och kända bland samtliga aktörer.
- Aktörerna har initiativförmåga för att upprätta fungerande sambandsvägar.
- Lägesbilden ska vara känd hos alla aktörer.
- Samtliga som tar del av lägesbilden ska förstå den.
- Aktörerna ska i tid sprida information som kan påverka andra aktörer.
- Samtliga aktörer ska vara förberedda inför möten då gemensam lägesbild skapas.
- Lägesbilden uppdateras och vidareförmedlas regelbundet.

skapa förståelse och kunskap. Kunskap om strålningen, dess risker och nivåer är det absolut viktigaste att kunna för att förstå lägesbilden.

Aktörerna har till största del spridit information som påverkat andra aktörer men vissa missar har uppstått. Information om slingkörning av KGB saknades hos mätledarna. Indikeringsledarna och SSM resonerade kring detta. Det kan ha varit känt hos "chefmätledaren" men inte i mätledningsgruppen.

Informationsutbytet mellan Länsstyrelsen, KBV LC och de sjögående enheter fungerade bra, dock var det stora problem med kontakten med räddningstjänstens båt. Kontakt fanns stundtals via mobiltelefon, då Rakelterminal med rätt talgrupp saknades på båten. De fick information, om än med viss fördröjning.

Lägesbilden uppdaterades och vidareförmedlades regelbundet av indikeringsledaren internt i Länsstyrelsens stab. Sjögående enheter fick också en regelbunden lägesbild men i sjöplanen bör kanske nämnas hur ofta lägesbildsrapporteringen ska utväxlas mellan enheterna och ledningscentralen. Tullverkets personal ansåg sig ha en tillräcklig lägesbild för det uppdrag de hade. Den stora bristen var att lägesbilden överlag inte har kommunicerades ut till mätpatrullerna.

Länets aktörer har en grundläggande förmåga att tillsammans skapa och förmedla en gemensam lägesbild för händelsen varvid *målet bedöms vara uppfyllt*.

5.4.4 Övergripande mål 4

*Aktörerna ska ha grundläggande förmåga att samordna kommunikation med allmänhet och media.*¹⁵

Det måste finnas en struktur för att de regionala samverkans- och krisinformationsmötena ska gå i fas så att informationen som delas är aktuell. Lämpligtvis samverkar aktörerna om tider på det första mötet. Arbetet underlättas om varje aktör har en informationsplan, och följer den. Mediamotspelet upplevde att det inte var så lätt att få information från aktörerna. Polisen hade vid övningens början ingen datauppkoppling, varför kunde de inte lägga in nyheter på sin kriswebb i ett tidigt skede.

Bild 6. Motspelets allmänhet arbetade aktivt med X-book under övningen.

15 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Lägesbilden är känd för dem som arbetar med samordning av kommunikation.
- Varje aktör identifierar sitt eget kommunikationsbehov.
- Samtliga aktörer ska vara förberedda inför regionala kommunikationssamordningsmöten.
- Aktörerna ska i tid delge information som kan påverka andra aktörers kommunikation.
- Budskap till allmänhet och media ska vara tydliga och korrekta, och får inte vara motstridiga.
- Aktörerna använder sig av för övningen möjliga kanaler för kommunikation.
- Aktörerna lyssnar enskilt och gemensamt av och beaktar allmänhetens reaktioner.
- Aktörerna beslutar sig för gemensamma budskap.

Det dröjde till klockan 11:00 innan polisen upplevde att de hade en gemensam lägesbild med Länsstyrelsen och OKG. Innan dess fick informationsenheten på polisen sin information i stort sett uteslutande internt.

Länsstyrelsen hänvisade vid ett tillfälle till polisen för frågor kring mottagningsstationen då man inte visste vem som var ansvarig. En stor kommunikationsmiss var att ingen från Länsstyrelsen, polisen eller Kalmar kommun gick in och rättade till det när det dyker upp i felaktigheter i media.

Klockan 11:30 fanns det information både på polisens och på medias sida om att evakuering pågår, men kände Länsstyrelsen till detta? Osäkerhet uppstod även om radien på området som skulle utrymmas. OKG uppgav 10 km, medan Länsstyrelsen och polisen uppgav 15 km.

Övningstekniskt kunde polisen och OKG inte komma in på X-book. Det gick att läsa, men man kunde inte svara.

Budskapen var inte tydliga, eller samstämmiga mellan exempelvis polisen, Länsstyrelsen och OKG. Frågor som dök upp klockan 09:00 löstes inte eller besvarades under dagen. Aktörerna skyllde på varandra, avståndsangivelser skiljde sig åt, telefonnummer och andra felaktigheter som lades ut i media justerades aldrig.

Under övningen använde sig aktörerna av olika kanaler för att kommunicera med allmänheten. Sociala media användes inte av OKG och polisen då de inte kunde svara på inlägg utan enbart läsa. Varje aktör måste bestämma om de ska använda sociala media som en kommunikationskanal och därefter utveckla rutiner.

Alla aktörer hade inte resurser för att omvärldsbevaka sociala media. Om en aktör bestämt sig för att använda en kommunikationskanal är det viktigt att resurser avdelas för att nyttja kanalen fullt ut.

Budskapet är absolut av betydelse, men kanske inte det viktigaste de första timmarna utan medborgarna vill ha besked tidigt. Det gemensamma budskapet blir viktigare efter hand som tiden går. Är "budskap" ett förvirrande begrepp? I tidigt skede är ett kanske ett *besked* samma sak som ett *budskap*.

Det råder en oklarhet om vad ett budskap egentligen är och är Länsstyrelsen alltid ansvarig för att formulera budskapet? Länsstyrelsen är troligtvis en lämplig aktör för att vara ansvarig men ingångsvärden måste komma från alla aktörer på samverkansmöten för att Länsstyrelsen ska kunna lösa den uppgiften. Ordet budskap kan kännas något förlegat när mediasamhället ser så annorlunda ut nu för tiden.

Under dagen hölls kommunikationssamordningsmöten som blev bättre med tiden. De upplevdes även som mer strukturerade än samordningsmötena.

Lägesbilden var känd hos aktörernas medarbetare som arbetade med kommunikationssamordning. De aktörer som väljer att inte använda WIS har dock svårare att få en uppdaterad lägesbild.

Aktörerna har tillsammans inte en grundläggande förmåga att samordna kommunikationen med allmänhet och media varvid målet inte bedöms som uppfyllt.

5.5 Aktörernas delmål

5.5.1 Kustbevakningen

Kustbevakningen deltog i övningen med ytenheterna, KBV 047 och KBV 476 från Kalmar. Samtliga sjögående enheter leddes från Kustbevakningens ledningscentral i Göteborg, som är samgrupperad med Sjöfartsveketets räddningscentral JRCC.

Bild 7. KBV 047 förtöjd i Kalmar

Bedömning av måluppfyllnad¹⁶

God förmåga att leda insatsen till sjöss enligt delplan sjöfart.¹⁷

Rakel saknades på Oskarshamns lotsbåt

och man lyckades inte upprätta talgrupp i Rakel med Västerviks räddningstjänsts båt. Trots detta så var det inga problem att leda alla enheter via Rakel, VHF och telefon.

Kustbevakningen fick inga instruktioner om att påbörja någon utrymning utan upprätthöll endast spärrlinjerna. Lite problem i början att upprätta kontakt med Länsstyrelsen då övningsbandskatalogen kommit på avvägar. Målet bedöms vara uppfyllt.

God förmåga att delge lägesbilden från sjöinsatsen till länsstyrelsen.¹⁸

KBV LC deltog i samverkans- och stabsmöten. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Sammanfattande omdöme om Kustbevakningen

Arbetet fungerade mycket bra i KBV:s ledningscentral. Det arbetades strukturerat och man delade på arbetsuppgifterna på ett bra sätt. Inga problem trots att det inte gick att kommunicera med alla enheter över Rakel.

Ett problem som uppmärksammades är att det är svårt att upprätta talgrupper med andra myndigheter, till exempel räddningstjänsten, i Rakel.

5.5.2 Indikeringsorganisationen

Indikeringsorganisationen är ett samlingsnamn för ett antal funktioner från ett flertal aktörer. Under övning Henning definierades indikeringsorganisationen som *all personal som arbetade organisatoriskt under indikeringsledaren (IndL)*, det vill säga mätesurser från kommunens räddningstjänst, nationella

16 För bedömningen svarar Claes Ringqvist, KBV.

17 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Inom 5 minuter kvitterat larmet och larmat egna enheter.
- Kontinuerligt upprätthålla kontakt med länsstyrelsens stab och fältenheter.
- Tydliggöra kontaktvägarna mellan LC och sjögående enheter samt sjögående enheter emellan.
- Bedöma behovet att bilda stab.
- Vid beslut om utrymning vidta åtgärder enligt plan, genomsök samt avvising.

18 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- LC sydväst förmedlar kontinuerligt lägesbilden från sjöinsatsen till länsstyrelsen.

mätresurser, stab på huvudbrandstation samt mätledare, se bild 8. Syftet med dess deltagande i övningen var att

- pröva larmplan och bekräfta dess funktionalitet, pröva indikeringsplanen och skapa underlag för vidare utveckling,
- pröva indikeringsorganisationens förmåga att förmedla en gemensam lägesbild samt
- pröva och skapa underlag för vidare utveckling av avtalet med KGB.

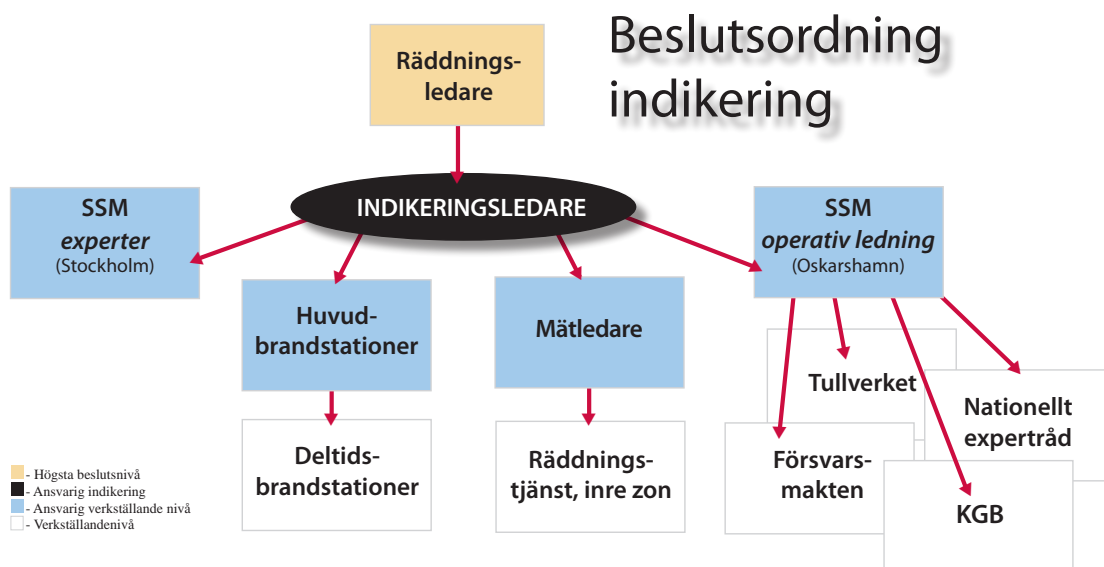

Bild 8. Schematisk bild av indikeringsorganisationen i Kalmar län.

Bedömning av måluppfyllnad¹⁹

Mycket god förmåga att ta emot larm och utföra initiala åtgärder enligt plan.²⁰

Av SOS:s dokumentation (tabell 9) kan utläsas att larmningen av räddningsstationer pågick i 3 minuter och 36 sekunder och tiden för kvittenser pågick under 27 minuter och 06 sekunder. Det framkommer också att för fem brandstationer tar det längre tid att kvittera än de tio minuter som är uppsatt som en måldikator. Det bör dock påpekas att SOS larmar stationerna digitalt, vilket tar relativt kort tid medan kvittensen måste göras genom att en person ringer upp SOS manuellt varvid SOS-operatören ändrar stationens status.

19 För bedömningarna svarar främst Elin Johansson, Länsstyrelsen, med biträde av Willy Wernersson, räddningstjänsten Västervik, Michael Hesslegård, räddningstjänsten Hultsfred, Jan Martinsson, räddningstjänsten Västervik samt underlag från SOS Alarms dokumentation.

20 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Motringa och bekräfta larm inom 10 minuter.
- Starta mätningar vid fasta mätplatser inom 20 minuter efter larm (körsträcka till fast mätplats borträknat).
- Meddela Länsstyrelsen när strålmätning påbörjats.
- Påbörja rapportering av mätvärden inom 35 minuter efter larm (körsträcka till fast mätplats borträknat).
- Första mätvärdet inrapporterat i RadGIS inom 40 minuter efter larm (körsträcka till fast mätplats borträknat).

Brandstation	SOS skickar larm (Status T)	Kvittentid (Status U)
H 100 Kalmar	07:25:01	07:26:55
H 330 Kristdala	07:24:54	07:27:58
H 610 Ålem	07:25:51	07:28:20
H 500 Vimmerby	07:24:59	07:28:50
H 650 Högsby	07:28:09	07:30:40
H 400 Västervik	07:24:57	07:30:58
H 190 Löttorp	07:25:48	07:31:36
H 600 Mönsterås	07:25:49	07:31:59
H 620 Fliseryd	07:27:52	07:36:05
H 730 Mörlunda	07:28:08	07:38:27
H 300 Oskarshamn	07:24:26	07:39:09
H 700 Hultsfred	07:27:54	07:42:04
H 470 Ankarsrum	07:25:07	07:49:49
H 180 Borgholm	07:28:11	07:50:30
H 480 Hjortred	07:25:08	07:54:01

Tabell 9. Sammanställning av larm- respektive kvittentider för kommunal räddningstjänst. Tabellen är sorterad på kolumnen för kvittentiden.

Det är svårt att bedöma de tider som finns bestämda i delmålets indikatorer, främst på grund av bristande tillgång till dokumentation. Dock kan konstateras att räddningstjänsterna var snabbt igång och utförde mätningar samt inrapporterade mätvärden.

Varje kommun har en åtgärdskalender i indikeringsplanen. Strukturen är uppbyggd på samma sätt men med kommunspecifika skillnader. Den nya åtgärdskalendern har mottagits på ett positivt sätt bland räddningstjänsterna som uppgett att den var enkel att följa och att inga viktiga delar glömdes bort. Listan kan med fördel kompletteras med en ruta för tidpunkt och signatur.

*God förmåga att bedriva fortsatt arbete enligt plan.*²¹

Tekniska problem störde arbetet under dagen, både Rakel och RadGIS krånglade konstant, men mätledarna var duktiga på att hitta nya sätt att kommunicera med varandra. Luftpumpar sattes igång enligt plan. Klockan 10:34 fungerade Rakel och samband bedrevs enligt plan.

Det var svårt för indikeringsledarna och mätledarna att hitta sambandsvägar, då de få som fanns var konstant upptagna. Kommunikationen mellan huvudbrandstationerna och IndL var bristfällig, man visste inte om att mätning pågick på vissa slingor. Mätledarna som arbetade med kommunikation till inre beredskapszonen gjorde en fantastisk insats och uppfyllde sin uppgift mer än väl.

Klockan 11:15 rapporterade Kristdala om förhöjda dosrater, och patrullen ombads att hålla uppsyn över sin personliga dos.

Instruktionerna om luftpumparna behöver förtydligas. Framförallt kopplat till byte av luftfilter. Filtren byttes inte som avsett efter en viss angiven tid, och vissa pumpar kördes hela dagen utan byte av filter.

Rapporteringen av förhöjda dosrättsvärden genomfördes på ett fullgott sätt, men på grund av för få sambandsvägar upprätthölls kontakten mellan indikeringsorganisationen och IndL för dåligt. Orsaken till

21 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Mätvärden (dosrat) högre än bakgrundsvärdet ska omgående rapporteras in till respektive huvudbrandstation.
- Huvudbrandstationer ska omgående rapportera mätvärden (dosrat) högre än bakgrundsvärdet till Länsstyrelsen.
- Ha kontinuerlig kontakt mellan indikeringsorganisationen och indikeringsledaren.

bristen på sambands-vägar var att IndL:s Rakelterminal slutade att fungera i ett tidigt skede. Rakels uppbyggnad med talgrupper gör det svårt att bara skifta en trasig terminal mot en annan fungerande om den nya terminalen inte har rätt talgrupper. Det är också oklart vem som har behörighet att tilldela dynamiska talgrupper (ge rätt talgrupp till den nya fungerande terminalen) för indikerings-organisationens talgrupper. Trots detta var flödet av förhöjda mätvärden genom organisationen gott. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

*God förmåga att vidareförmedla lägesbilden i organisationen.*²²

På förmiddagen var kommunikationen mellan SSM och mätledarna obefintlig, och båda organisationerna arbetade med var sin lägesbild utan att se nyttan de kunde ha av varandra. Strax före klockan 11:00 började mätledarna fråga SSM om en lägesbild, men de båda aktörerna sprang konstant om varandra, och inget möte kom till stånd. Detta ändrades dock under dagen, och vid slutet av övningen hade man timmesvisa gemensamma stabsmöten. Problemen med Rakel gjorde det svårt att förmedla lägesbilden som det var tänkt.

KGB skickades initialt ut att mäta på 300-slingan utan att få veta av SSM att de var på väg in i en plym. De fick inte heller någon dosimeter, förrän deras observatör påpekade att de borde ha en.

Västervik önskade bättre rapportering i WIS från Länsstyrelsen. Det som skrevs publicerades inte förrän mot slutet av dagen, varpå de inte kunde ta del av det. I övrigt rapporterades ingen lägesbild till Västervik. Dock hade man uppfattningen att det fungerade bra med spridningen information mellan huvudbrandstationen och de som befann sig i fält. Västervik kommenterade även att indikeringsledarna på eftermiddagen inte visste om att de (på IndL:s order) körde en slinga i Västervik kommun. Västervik kände även en viss frustration över att de ombads att köra slingan från punkt 1, när det bara var punkter på mitten av slingan som hade uppvisat förhöjda värden.

Det är tveksamt om mätpatrullerna fick någon information om lägesbilden och plymens utbredning. 56 procent av medarbetarna anser att de i *otillräcklig* eller *ingen utsträckning* blivit informerade om plymens utbredning under övningen och lika många uppger att de i *otillräcklig* eller *ingen utsträckning* blivit kontinuerligt uppdaterad om lägesbilden.

Det finns mycket kvar att arbeta på inom detta område. Kanske ska indikeringsledarna stödjas av ytterligare en funktion i staben som har som enda uppgift att sprida lägesbilden till övriga mätresurser? När mätledarna inkluderas i SSM:s lägesbild hade de svårt att förmedla den kunskapen vidare. Bilden stannade hos dem som har lyckats få tillgång till den, och det var svårt att röra sig utanför de uppsatta väggarna. *Målet bedöms inte vara uppfyllt.*

Bild 9. På brandstationen i Mönsterås fanns en stab som tog emot mätvärden från sina indikeringspatruller och lade in dem i RadGIS.

22 Indikatorer för bedömning av måloppfyllnad:

- Mätledarna vidareförmedlar kontinuerligt lägesbilden till patrullerna på 300 slingan.
- SSM OL vidareförmedlar kontinuerligt lägesbilden till nationella mätresurser.
- Befäl på huvudbrandstationer vidareförmedlar kontinuerligt lägesbilden till mätpatrullerna.
- Under arbetspasset ska mätpatrullerna ha fått information om plymens utbredning. Uppdateringar av plymens utbredning ska kontinuerligt föras vidare till mätpatrullerna.

*Staberna på huvudbrandstationerna ska ha god förmåga att bedriva ett aktivt arbetsmiljöarbete enligt plan.*²³

Mätledarna reagerade snabbt med att vilja förflytta fältenheter när värden på 26 mSv/h inrapporterades. Dessa värden visade sig vara felaktiga (26 µS) och man valde då att bara rapportera att värdena var förhöjda. Alltså reagerade man på en direkt farlig situation. Däremot saknas rutiner för skyddsklädsel och användandet av denna. SSM påpekade vid något tillfälle att ingen ytterligare skyddsutrustning krävdes för hanteringen av filter från luftpumpar. Även om det är viktigt att påpeka att de låga stråldoser som uppmättes under övningen inte är direkt farliga, är det ändå viktigt att man införlivar ett protokoll för säker arbetsmiljö även vid dessa nivåer. Därför bör rekommendationerna vara att även vid låga förhöjda värden ska man säkerställa att ingen kontamination av personal sker.

Mätledarna var mycket kompetenta i att fråga om dosimeternummer och fråga om doser vid alla inrapporteringar av mätvärden. I denna aspekt uppfylldes målet. De hade även god kunskap om dosgränserna 30 och 50 mSv, vilket även patrull ute i fält på 300-slingan hade när de tillfrågades.

Vid byte av luftfilter förmedlades inte riskerna med att handha ett (om än lågaktivt) radioaktivt kontaminerat filter.

Respektive aktör är i teorin duktig på vad som gäller. Dock hamnade man lite i en övningsbubbla ("hade det varit på riktigt hade jag ju haft skyddsutrustning på mig" – mätresurs 300-slingan) och följde därför inte alltid angivna arbetsmiljöregler. Dosrapporteringen sköttes bra; man hade kunskap om hur dosavläsning skulle ske, var den skulle ske och vilka gränser som gällde. Mätledarna visade på förmåga att bedöma när arbetsmiljön var hotad (när det inrapporterade värdet var felaktigt) men inom vissa områden behöver Länsstyrelsen formulera tydligare riktvärden för att hjälpa till att skapa en bättre arbetsmiljö.

Målet uppfylldes alltså till stor del enligt de instruktioner som finns i dagsläget, men dessa instruktioner är långt ifrån tillräckliga, och en uppstramning av arbetsmiljö måste ske på sikt. Framförallt saknas förmåga att göra avsök på mätpersonal som har varit ute i fält, och man har lite eller ingen förmåga att bedöma hur kontamination sprids. För detta ändamål kunde KGB ha nyttjats bättre – eventuellt skulle en KGB använts som stödfunktion till den arbetsmiljöansvariga på räddningstjänsterna och hos indikeringsledaren/saneringsledaren i Kalmar för att bedöma vilka risker som tas och vilken skyddsutrustning som krävs.

26 procent av personalen i mätpatruller anger att de i *otillräcklig utsträckning* har varit insatt i de arbetsmiljöregler som gällde för sina arbetsuppgifter. Generellt noteras en högre kunskap hos nationella mätresurser. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

*Mätledarna ska ha god förmåga att arbeta enligt plan.*²⁴

Mätledarnas förmåga att arbeta enligt instruktioner var mycket god under övningen. Tvivelaktiga värden

23 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- ha kunskap om hur rapportering av dosprotokoll sker.
- ha kunskap om hur dosavläsning ska ske.
- ha kunskap om dosgränser.
- ha förmåga att bedöma när arbetsmiljön är hotad.
- ha kontinuerlig kontakt med mätpatrullerna för att följa arbetsmiljön.
- fältpersonalen använder och registrerar sina dosimetrar enligt plan.

24 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- ska sammanställa inrapporterade dosratvärden och rapportera in det i RadGIS.
- ska samverka med ledningsfunktionerna vid huvudbrandstationen i Borgholm, Mönsterås, Oskarshamn och Västervik gällande mätpatrullernas dosjournal och planering för personalavlösningar.
- ska ha kontinuerlig kontakt med indikeringsledaren och SSM OL.

dubbelkollades på ett mycket bra sätt och man säkerställde att de värden som rapporterades var korrekta. Mätledarna reagerade på att dos och dosrat inte överensstämde (eftersom dosraterna kom från protokollen och doserna från SRV2000) vilket innebär att man hade en förståelse för korrelationen dem emellan.

Under förmiddagen var problemen med Rakel stora, och problem med RadGIS fortgick hela dagen. Dock hade man förmåga att anpassa sig till detta och lösa sambanden på andra vägar. Mätledningen upplevdes dock som stressade när mätvärden började strömma in och kunde ha gjort mer för att lösa sambandsproblemen med H47/H48 snabbare.

Kontakten mellan mätledningen och indikeringsledaren var ganska lågfrekvent. Mätledningen såg inget behov av tätare kontakt då man ansåg att man hade fullgod bild av läget genom kontakten med SSM. Videolänken användes vid något tillfälle för att ta kontakt.

Mätledarna uppfyllde sina mål till största delen.

De hade över lag en god och i vissa fall mycket god förmåga att arbeta enligt plan (med mycket god avses förmågan att faktiskt förstå varför instruktionerna ser ut som de gör och att sedan kunna fatta beslut därefter). Omfattning av diskussioner som fördes med de övriga huvudbrandstationerna kopplat till dosjournal och personalavlösning är inte känd. Kontakten med SSM OL arbetades fram under dagen, och när övningen avslutades hade parterna ett gott förtroende för varandra och inkluderade varandra i arbetet. Kontakten med indikeringsledarna behöver bli bättre och nya sambandsvägar (exempelvis videolänken) behöver diskuteras. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

5.5.3 Länsstyrelsen Kalmar län

Länsstyrelsen är den myndighet som Regeringen utsett att ansvara för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar samt efterföljande sanering. Myndigheten övade stora delar av sin organisation för räddningstjänst och ett 50-tal personer deltog i övningen. Syftet med länsstyrelsens deltagande i övningen var att

- Pröva larmplan och bekräfta dess funktionalitet, pröva indikeringsplanen och skapa underlag för vidare utveckling.
- Pröva och utveckla krisorganisationens stabsarbete.

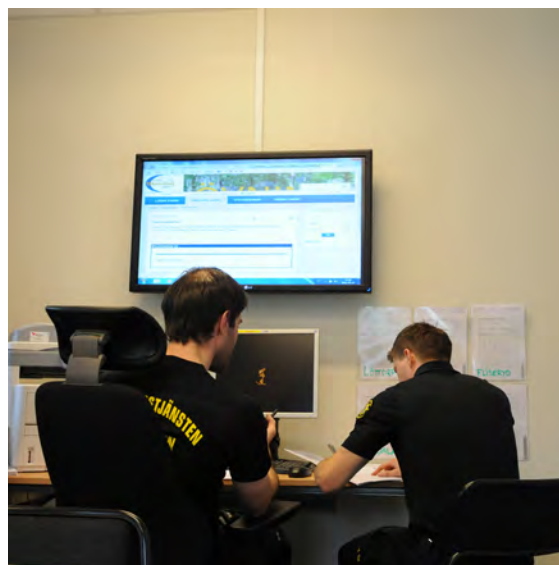

Bild 10. Mätledaren fanns på brandstationen i Oskarshamn och tog emot mätvärden från mätpatrullerna på bland annat 300-slingan. På väggen följs övningswebbens sociala media.

Bild 11. Under Länsstyrelsens lokaler i Kalmar ligger ledningsplatsen Valborg.

- Pröva och utveckla förmågan att skapa och förmedla en gemensam lägesbild.
- Pröva och utveckla förmågan att samordna kommunikationen med allmänhet och media samt arbeta med sociala medier.
- Pröva struktur för samverkan (i begränsad utsträckning).

Bedömning av måluppfyllnad²⁵

Mycket god förmåga att ta emot larm och initiera arbetet enligt plan.²⁶

Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap (TiB) fick larmet klockan 07:24 och kvitterade till SOS klockan 07:26.

Tre minuter efter att larmet gått via UMS började personal från krisorganisationen dyka upp på ledningsplatsen för att starta upp arbetet. De olika funktionerna ställde i ordning sina arbetsplatser och började bedriva verksamhet utan behov av någon som fördelade ut uppgifterna kopplat till uppstartsarbetet. Problem med inloggning fördröjde uppstarten av datorn för Länsstyrelsens indikeringsstöd.

TiB anslöt till ledningsplatsen klockan 08:03 och i samband med detta hölls en spontan/informell stabsorientering med de som var närvarande i ledningsrummet. Inga konkreta arbetsuppgifter delades ut. Klockan 08:08 fattade länsrådet beslut om statlig räddningstjänst och om att utse räddningsledare.

Ett första samverkansmöte genomfördes cirka klockan 08:15 under god ledning av TiB. Från Länsstyrelsen deltog TiB/stabschef, länsråd, räddningsledare och olika funktioner från staben. Initiala problem med koden till telefon/samverkansmötet fördröjde mötesstarten ca fem minuter. En muntlig gemensam lägesbild framkom under samverkansmötet.

Direkt efter det första samverkansmötet fortsatte en diskussion runt ledningsbordet som liknade en stabsorientering, dock utan en tydlig mötesstruktur eller agenda.

Cirka klockan 09:20 hölls ännu ett samverkansmöte lett av Länsstyrelsens stabschef. Räddningsledaren informerade om Länsstyrelsens beslut i stort: utrymning, inrymning, intag av jodtabletter samt uppmaning att lyssna på radion. Klockan 09:30 ställdes en kontrollfråga från lägesfunktionen om Trafikverket var med på samverkansmötet. Det konstaterades att Trafikverket saknades och att kontakt behövde upprättas.

Omkring 09:40 fick lägesfunktionen i uppdrag att ta kontakt med Trafikverket. Ledningsbordet konstaterade behov av förstärkning till läges- och infofunktionerna. 09:42 kom den första digitala kartan upp i ledningsrummet och en struktur för stabsarbetsplan ritades upp på whiteboard. Klockan 10:30 hölls den första "riktiga" stabsorienteringen som det officiellt hade kallats till.

Anteckningar från ledningsbordets möten fördes löpande och sparades på länsstyrelsens interna nätverk G:. Därifrån plockades utvald information som lades upp i WIS av lägesfunktionen. Mallen för lägesrapport i WIS användes inte av Länsstyrelsen. Klockan 10:00 hade Länsstyrelsen delat ut information i WIS men

25 För bedömningen svarar Ida Johansson och Dan Magnusson, Länsstyrelsen Västerbotten, förutom delmålet för indikeringsledaren som bedömts av Torbjörn Karlsson, räddningstjänsten Oskarshamn.

26 Indikationer för bedömning av måluppfyllnad:

- Motringa och bekräfta larm inom 10 minuter.
- TiB ska ha öppnat och initierat arbetet i Valborg inom 1 timme.
- TiB ska delta i initialt samverkansmöte 1 timme efter larm.
- Första stabsorienteringen hålls senast 1,5 timmar efter larm.
- Första lägesbilden sammanställs inom 2 timmar.
- Första lägesbilden ska vara förmedlad inom 2,5 timmar.

ingen annan aktör hade ännu tagit del av den (valt att ”visa” den för sina användare). En fråga att fundera vidare på är hur Länsstyrelsen kan säkerställa att övriga aktörer tar del av den lägesbild som förmedlas.

Bortsett från vissa brister i framtagande och förmedling av lägesbilden har Länsstyrelsen en mycket god förmåga att ta emot larm och initiera arbetet enligt plan. *Målet är uppfyllt.*

God förmåga att arbeta enligt krisorganisationens instruktioner.²⁷

Vid stabsorienteringarna gjordes inte en tydlig och fullständig arbetsfördelning. Den struktur för stabsarbetsplan som ritats upp på whiteboard i ledningsrummet användes inte. Respektive funktion hade dock koll på sina uppgifter och arbetade utifrån sitt grunduppdrag och när tydliga uppdrag gavs utfördes dessa av funktionerna.

Kommunikationen mellan räddningsledaren och indikeringsledaren behöver utvecklas för att räddningsledaren ska få ett bättre underlag att fatta beslut ifrån. Det tog exempelvis ett tag innan man vid ledningsbordet förstod att SSM fanns med på videolänk i rummet intill där indikeringsledaren satt.

Analysfunktionen har till uppgift att göra omfallsplanering med värsta, bästa och troligaste scenario. Funktionen gjorde detta tidigt under övningen men de tre omfallen presenterades inte vid andra stabsorienteringen, vilket var en av indikatorerna för måluppfyllnad. Man kan fundera på vilka tidperspektiv funktionen ska arbeta med och vad som skulle vara mest relevant för dem att titta på med tanke på den snabba händelseutvecklingen.

Länsstyrelsen arrangerade flera regionala samverkansmöten enligt mötesrutinerna för samverkan i Kalmar län. Initialt genomfördes dock inte några informationssamverkansmöten i direkt anslutning till samverkansmötena på grund av den höga arbetsbelastningen på infofunktionen i övrigt.

En iakttagelse under övningen var att de många mötena (både stabsorienteringar och samverkansmöten) blev väldigt långdragna och hölls för tätt vilket gjorde att det fanns mycket lite utrymme till förberedelser före mötena, och tid att jobba efter dem. Ett sätt att förebygga detta är att tidigt lägga fast tiderna för dagens möten och sprida denna information till berörda aktörer. Stabsorienteringarna bör också hållas kortare för att förhindra att de får formen av arbetsmöten.

Länsstyrelsens stab har god förmåga att arbeta enligt krisorganisationens instruktioner. Ett utvecklingsområde är dock stabsorienteringarna som behöver få en tydligare struktur för att underlätta stabens arbete. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

27 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Krisorganisationens arbete ska utgå ifrån den arbetsfördelning som görs vid stabsorienteringarna.
- Krisorganisationens funktioner ska arbeta efter tydliga uppdrag från stabschefen alternativt räddningsledaren.
- Räddningsledaren fattar beslut på underlag från krisorganisationen.
- Analysfunktionen framställer 3 stycken omfall som presenteras vid andra stabsorienteringen.
- Lägesfunktionen planerar och genomför regionala samverkansmöten enligt ”mötessnuran” för Kalmar län.

God förmåga att leda indikeringsorganisationen.²⁸

Indikeringsledaren (IndL) hade kontakt med SSM hela tiden via direktuppkopplad videolänk, vilket upp-levdes som väldigt bra. Problem med RadGIS tog mycket tid och energi, många mätvärden kom då istället via telefon vilket medförde en större arbetsbelastning för indikeringsledarna, men de löste uppgiften bra ändå. Ibland kanske det tog lite tid innan informationen nådde ut från rummet till räddningsledningen. Videolänken till SSM gjorde att de flesta beslut om indikeringen kom från SSM, mycket bra med en öppen dialog. Mätvärden från vissa stationer saknades i RadGIS då dessa troligen hade lagrats på

Bild 12. Interiör från indikeringsledarens arbetsplats i ledningsplatsen Valborg.

fel mätpunkt. Detta observerades inte förrän klockan 14:00. Mätvärden kom också in från punkter där inga skulle mäta enligt planen, det var de mobila teamen från SSM som också rapporterade in i RadGIS.

Förhöjda värden rapporterades in omgående och vidareförmedlades till ledningen.

Kontakten mellan indikeringsledaren och indikeringsorganisationen kunde vara bättre men det är många ställen som informationen ska nå ut till och det hinner de inte med. Däremot fungerade kontakten med SSM alldeles utmärkt. Informationen till ledningsbordet var lite varierande. IndL hade bra kunskap om sin roll inom lägesfunktionen. Resursläget efterfrågades först efter en fråga från RL sent på eftermiddagen. IndL hade bra koll på rimliga mätvärden. Kartbild över utsläppet växte fram ganska snart. Dock missades rapporteringen av plymen ut i organisationen. Trots en hög arbetsbelastning löstes uppgiften bra. Man ska också beakta att man bytte personal vid flera tillfällen. Ganska tidigt växte en bild fram om utsläppets utbredning. Det som var lite sämre var informationen tillbaks i leden, där skulle Rakel kunna användas mycket mer för att ge en gemensam lägesbild till hela indikeringsorganisationen. Kanske skulle man utöka IndL med en person som har till uppgift att förmedla lägesbild och information. Mycket bra samarbete mellan personal från SSM och indikeringsledarna.

Risken med den täta kontakten via videolänk mellan SSM och IndL är att SSM tillfrågas i frågor som normalt IndL kan besvara själv. Därmed kan handlingsförklaring uppstå som i förlängningen leder till att organisationen i fält fattar egna beslut då besluten från IndL fördröjs.

28 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Indikeringsledarna (IndL) ska tillse att samtliga brandstationer rapporterar in när arbete påbörjas.
- IndL förmedlar omgående alla viktiga förändringar i lägesbilden för strålning till ledningsbordet.
- IndL har en kontinuerlig kontakt med SSM OL och SSM i Stockholm över videolänk och tar ställning till deras rekommendationer.
- IndL för utförlig logg samt kontinuerligt delger den till SSM.
- IndL har kunskap om sin roll inom lägesfunktionen.
- IndL har översikt av resursläget hos länetets räddningstjänster.
- IndL har kunskap om den övergripande lägesbilden och förstår hur den kan påverka lägesbilden för strålning (exempelvis väderförändringar).
- IndL har kunskap om när de ska kalla in KGB.
- IndL beordrar intag av jodtabletter för mätpatruller innan eller vid tidpunkten för utsläppet.
- IndL har kunskap om vilken värden som kan tänkas vara orimliga.
- IndL förmedlar plymens rörelse till mätledarna och huvudbrandstationerna.

Vid en samlad bedömning har Länsstyrelsen endast en grundläggande förmåga att leda indikeringsorganisationen varför *målet inte är uppfyllt*.

*God förmåga att sammanställa och förmedla en gemensam lägesbild.*²⁹

Under det första skiftet arbetade lägesfunktionen med en sedan tidigare framtagen lägesmall. Efter skiftbytet hanns detta inte med på grund av för täta och för långa möten som låste upp funktionschefen för lägesfunktionen.

Under övningen hann inte lägesfunktionen med att ta fram en fullständig bild utan informationen från respektive funktion under stabsorienteringarna utgjorde den samlade lägesbilden.

Anteckningarna från ledningsbordets möten utgjorde en form av lägesbild. Denna fanns tillgänglig för övriga staben på länsstyrelsens interna nätverk G:. I övrigt förmedlade respektive funktionschef aktuellt läge efter stabsmöten/samverkansmöten muntligt eller på whiteboard till sina funktioner.

Respektive aktör bidrog vid samverkansmötena till en muntlig samlad lägesbild som låg till grund för gemensamma beslut som fattades. Valda delar av anteckningarna från ledningsbordet lades kontinuerligt ut i WIS (som dock inte kunde läsas av andra, se tidigare mål). Det är dock oklart vilka andra aktörer som tog del av dem.

Den gemensamma lägesbilden var under övningen ofullständig vilket innebar att staben och övriga aktörer inte fick ett tillräckligt bra underlag för det fortlöpande stabsarbetet. Rutinerna för att förmedla lägesbilden externt följdes inte upp, vilket gjorde att man inte visste vilken gemensam lägesbild som aktörerna hade.

Bristerna kan bero på en otydlig målbild av hur lägesbilden skulle kunna se ut och vilken relevant information som borde finnas med. Dessutom innebar tidsförhållanden, med många möten och ett skiftbyte, att lägesfunktionen inte fick tillräcklig tid och arbetsro för att skapa en gemensam lägesbild. Brist på GIS-stöd i arbetet kan också ha bidragit till att lägesbilden hade brister.

Till lägesbilden bör det finnas en karta där till exempel plymens utbredning, avspärrade vägar, väderläge och utrymningszoner plottas.

Länsstyrelsen har grundläggande förmåga att sammanställa och förmedla en gemensam lägesbild. *Målet bedöms inte vara uppfyllt*.

29 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Lägesfunktionen tar fram lägesbilder enligt mall.
- Lägesbilden presenteras vid stabsorienteringarna.
- Lägesbilden är kontinuerligt tillgängliga för hela krisorganisationen (Lst stab).
- Lägesbilden presenteras och utvecklas vid regionala samverkansmöten.
- Lägesbilden ligger till grund för gemensamma beslut.
- Lägesbilden förmedlas kontinuerligt till samtliga berörda aktörer.
- Indikeringsledaren säkerställer att lägesbilden förmedlats till indikeringsorganisationen.

God förmåga att leda kommunikationssamordningen.³⁰

Den informationsansvarige på Länsstyrelsen deltog i de samverkansmöten som anordnades med anledning av händelsen. Efter några timmar började Länsstyrelsen även arrangera regionala kommunikationsmöten enligt rutinen för samverkan i Kalmar län. Vid möten vid ledningsbordet diskuterades strategiska angreppssätt, dock inte samtliga kanalval fullt ut. Mest diskuterades kanalen pressträff och frågor om gemensamt callcenter. Informationsstrategen efterfrågade nya budskap att förmedla under samverkansmötena men upplevde inte att det kom något sådant uppdrag från stabschefen.

Ett antal personer i informationsfunktionen bevakade massmedias och sociala mediers bild av händelsen för att kunna uppmärksamma berörda organisationer på en eventuell negativ mediabild eller behov av kommunikation. Intranätet uppdaterades kontinuerligt med intern information. Kopplingen till intranätet slutade dock fungera på förmiddagen. Eftersom efterfrågad hjälp från IT uteblev slutade kanalen att användas.

Infokfunktionen hade en bra ambition avseende kommunikationssamordning och förutsåg tidigt behov av underlag för att kunna gå ut med korrekt information och samordnade budskap. Arbetet blev delvis lidande av att arbetet med lägesbilden hade brister.

Länsstyrelsen arrangerade pressträffar där även talespersoner från polisen och OKG deltog. Länsstyrelsen arbetade proaktivt med att ta fram ett gemensamt budskap till media och allmänhet. När det gällde att ta fram underlag för att kunna besvara sakfrågor och ge information på andra språk än svenska lyckades inte detta i samma utsträckning.

Ett utvecklingsområde skulle kunna vara att ta fram en rutin för avstämning av *sakfrågor* mellan de organisationer som deltar i pressträffarna. Att organisationerna är sampratade och kan besvara sakfrågor är viktigt för trovärdigheten. Eftersom en talesperson inte kan ha full kännedom om alla sakfrågor som kan komma upp på pressträffarna bör någon stödperson finnas tillgänglig att bolla över frågor till.

Det är också mycket viktigt att frågor som inte kan besvaras direkt vid en pressträff besvaras senast vid nästa möte med media.

Länsstyrelsen har en god förmåga att leda kommunikationssamordningen. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Grundläggande förmåga att använda sociala medier för att förmedla budskap och kommunicera med allmänheten.³¹

Den personal inom infokfunktionen som arbetade med mediabevakning omvärldsbevakade händelsen på

30 Indikationer för bedömning av måluppfyllnad. Kriskommunikationsfunktionen:

- Arrangerar regionala kommunikationsmöten enligt "mötesnunnan" för Kalmar län.
- Följer aktivt upp den gemensamma kommunikationen.
- Följer massmedias totalbild av händelsen för att se att den är balanserad.
- Uppmärksammar berörd organisation på negativ mediebild alt avsaknad/behov av information/kommunikation.
- Arbeta kontinuerligt med att uppdatera interninformation.
- Samordnar grundbudskapet för/vid mediekontakter.
- Tillsär att samtliga kanaler behandlas vid strategiska diskussioner.
- Samordnar arbetet med resursfördelning inom länet.
- Bidrar kontinuerligt med kommunikationsstrategier till lägesbilden.
- Tydliggör arbetsfördelningen i kriskommunikationsfunktionen.

31 Indikationer för bedömning av måluppfyllnad. Kriskommunikationsfunktionen ska:

- Omvärldsbevaka händelsen på egna och andras sociala medier.
- Hantera och besvara inlägg på de egna sociala medierna.
- Tolka opinionen/läget/känslan på våra sociala medier och arbetar strategiskt internt och externt utifrån detta.
- Anpassa och arbeta strategiskt med kommunikationen i respektive sociala medium med hänsyn till rådande läge.

sociala medier. De höll koll på rykten och bevakade om något inlägg behövdes besvaras av Länsstyrelsen. Allt som publicerades på webben publicerades även på X-book.

Något som inte fungerade ordentligt var att använda omvärldsbevakning och opinionstolkning som underlag för kommunikationsstrategin.

Trots att övningen var kort och med ett skiftbyte så bedöms användningen av sociala medier i stort ha lösts på ett bra sätt.

Länsstyrelsen har en grundläggande förmåga att förmedla budskap och kommunicera med allmänheten. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Sammanfattande omdöme om Länsstyrelsen

Länsstyrelsen löste sina uppgifter i den aktuella händelsen som helhet på ett godtagbart sätt.

Händelsen innebar initialt statlig räddningstjänst. Personalen i krisorganisationen hade en bra uppfattning om vad som krävdes i det initiala arbetet, och det märktes tydligt att man övat detta tidigare och visste vad den akuta situationen krävde. Alla, inklusive länsrådet, jobbade snabbt och effektivt.

Det är dock viktigt att Länsstyrelsen inom ramen för sitt geografiska områdesansvar ser till helheten och analyserar vad läget innebär för krisledningen i olika tidsperspektiv. Vid en övning av den här karaktären finns risken att man glömmer bort att bedöma vad händelsen innebär på sikt, flera dygn – veckor. Fokus tenderar att bli här och nu vilket det också blev i denna övning.

Stabens arbete borde ha haft en plan för helhet och långsiktighet med ett ”beslut i stort/inriktningsbeslut” omfattande både det kortsiktiga och långsiktiga arbetet samt konkreta uppgifter till funktionerna för att omsätta beslutet i åtgärder. Detta är stabschefens ansvar att ta fram. Stabschefen borde därför ha frigjort sig från det minutoperativa arbetet vid lägesbordet för att få mera tid och arbetsro för att fortlöpande planera stabsarbetet.

Ytterligare utvecklingsområden/frågor/tips

- Viktigt för frågan om utrymning är att visualisera plymens utbredning. Indikeringsledaren måste kunna göra detta/förmedla den informationen till ledningsbordet och övriga i krisorganisationen.
- Tydliggör vem som ska ta fram och presentera faktaunderlag om befolkning osv. Detta var något som efterfrågades av pressen.
- Talespersonen måste få information om läget, inte bara om vilket budskap myndigheterna vill förmedla. Börja gärna stabsorienteringar och samverkansmöten med en avrapportering från OKG för att få den senaste informationen från verket som ingångsvärde till läget.
- Bestäm och markera i förväg vad som ska skrivas upp på vilken whiteboard i ledningsrummet.
- Det beslut i stort som togs fram rörde beslut/delmål för statlig räddningstjänst. Inga beslut i stort eller någon målbild togs fram inom ramen för länsstyrelsens geografisk områdesansvar.
- Håll stabsorienteringarna korta och koncisa och låt dem inte sväva ut till arbetsmöten.
- Bestäm tidigt en plan för dagens alla möten, såväl interna som externa, och förmedla denna till samverkande aktörer. Planera in tid för arbete mellan mötena.
- Ta fram en kravlista på vad en lägesbild ska innehålla, hur och till vem den ska delges samt hur ofta.

- Tydliggör vilka förväntningar som finns på de samverkanspersoner som ansluter till staben. Ta fram rutiner för hur dessa ska tas emot och omhand.
- Tydliggör med vem OKG ska stämma av pressmeddelanden.
- Tydliggör en rutin för skiftbyten. Någon bör ansvara för att ha överblick över skiftbytena som med fördel kan synkas med stabsorienteringarna för att underlätta att en gemensam lägesbild bibehålls.
- Samverka kring budskap och sakfrågor med andra deltagande aktörer *före* och *efter* pressträffar.

Utbildningsbehov:

- Förbered och träna på modeller för stabsarbetsplaner och andra verktyg för stabsarbete. Det är viktigt att stabschefen kan ge tydliga uppdrag till funktionerna.
- WIS (fördjupade kunskaper, exempelvis om hur man kan se vilka andra aktörer som tagit del av utdelad information).
- Att kunna presentera och förstå vindriktning som markerats på en karta är en avgränsad men nog så viktig färdighet där det föreligger ett utbildningsbehov (östlig vind = det blåser *från* öster).
- Oklarhet rådde kring vem som ska begära stöd från Försvarsmakten. Detta måste vara känt.

5.5.4 OKG

OKG Aktiebolag med sina 900 anställda ligger på Simpevarpshalvön, ungefär tre mil norr om Oskarshamn. Här finns tre av Sveriges kärnkraftsreaktorer, Oskarshamnsverket 1, 2 och 3, som OKG äger och driver. De kallas i dagligt tal för O1, O2 och O3. OKG startade sin övning tidigt på morgonen med att simulera situationer för tjänstgörande personal. Ett 50-tal personer deltog i övningen.

Bild 13. De tre reaktorerna vid OKG. Foto: OKG.

Bedömning av måluppfyllnad³²

God förmåga att starta upp och arbeta i stab.³³

Stabsarbetet kom igång bra. Bra struktur på stabsorienteringarna. Vissa stabsorienteringar blev något långa. Vaktstående ingenjör (VHI) har väldigt många informationsuppgifter initialt som menligt inverkar på övrigt arbete.

Digital loggbok fördes i stabsrummet vilket fungerade mycket bra. Samverkanspersoner skickades till länsstyrelsen (IL och AL kompetenser).

Prioritering enligt nödvändigt-angeläget-önskvärt fungerade inte inledningsvis, det blev mycket bättre längre fram i övningen. Åtgärdslistor användes i varierande grad. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

32 För bedömningen svarar Michael Stahre, OKG.

33 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Genomföra stabsgenomgångar enligt 2010-03609.
- Loggar ska föras i varje funktion.
- Vid haverilarm ska samverkanspersoner skickas till Kalmar och kontakt med. dessa upprättas inom två timmar.
- Prioritering av åtgärder enligt nödvändigt – angeläget – önskvärt.
- Stabsmedlemmar ska aktivt använda sina åtgärdslistor.

God förmåga att samverka med externa aktörer.³⁴

Det föreföll vara mycket information ut från OKG till Länsstyrelsen och SSM men väldigt lite tillbaka. IL funktionen hade regelbunden kontakt med IL-representant placerad på Länsstyrelsen.

WIS användes i IL-funktionen. Bedömningen är att när samverkan väl var upprättad fungerade den tillfredsställande.

Tidsförskjutningar hölls men det var nog mera tur än god planering. Utrustningen för ljud och bildöverföring är inte tillfredsställande.

Målet är delvis uppfyllt. Målet är inte uppfyllt i de delar som handlar om att kunna använda ljud och bildöverföring till länsstyrelsen i Kalmar.

God förmåga att kommunicera internt och externt.³⁵

Stabens interna kommunikation fungerade tillfredsställande i och med att OKG:s beredskapsorganisation hade en gemensam bild av läget. Denna lägesbild förmedlades till berörda myndigheter. Processen för förmedlingen av denna lägesbild tar lång tid vilket får till följd att informationen när den landar hos Länsstyrelsen kan vara gammal.

Pressmeddelanden som togs fram publicerades inte förrän dessa hade samordnats med berörda myndigheter. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

God förmåga att besluta om och upprätta och använda avsökningsutrustning och skyddsutrustning.³⁶

Samtliga övade var tvungna att använda anmodad skyddsutrustning för att ta sig till och från KC.

Instruktionerna för upprättande av skogränser var bristfälliga eller saknas. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

34 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Upprätta kontakt med vår personal i Kalmar och samordna och samverka mellan staberna.
- Se till att stabsorienteringar hålls tidsförskjutet.
- Använda ljud- och bildöverföring för att tillse att representanter i Kalmar kan medverka under OKGs stabsorienteringar för att kunna tillse att den senaste informationen överförs.
- Utveckla användandet av WIS på OKG.

35 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Skapa och förmedla en gemensam lägesbild tillsammans med LST och SSM att förmedla till övriga myndigheter via länsstyrelsens samverkansplattform.
- Medverka i att skapa och förmedla en gemensam lägesbild tillsammans med LST och SSM till allmänheten.
- Ska ha god förmåga att kommunicera inom staben och på halvön.
- Ska ha god förmåga att hantera media.

36 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Fatta beslut utifrån framtagna underlag.
- Upprätta skogränser och iordningsställa utrustning i KCs entré samt i BVB.
- Skyddsutrustning ska användas (om spelade förutsättningar kräver detta) av beredskapsorganisationen vid skiftbyten.

Sammanfattande omdöme om OKG

Den sammanvägda bedömning är att OKG har en väl fungerande stab med tillhörande beredskapsstöd.

Det finns naturligtvis förbättringspotential i bl. a följande områden:

- Ta fram strategi för utvecklandet av WIS.
- Ljud och bildutrustning måste fungera.
- Klarställ telefonrutiner i KC.
- Viktigt att deltagare i stabsorienteringarna håller sig strikt till agendan.

Bild 14. Interiör från polisens ledningsstab.

5.5.5 Polismyndigheten

Polismyndigheten deltog i övningen med en ledningsstab på polishuset i Kalmar, en fältstab på polishuset i Oskarshamn samt samverkanspersoner på Länsstyrelsen. Syftet med myndighetens deltagande i övningen var att

- öva uppstart av stabsorganisationen samt att öva stabsmetodik,
- vidmakthålla och utveckla polisens förmåga att samverka i krishanteringsorganisationen och i upp-rättandet av gemensam lägesbild samt
- utveckla polisens förmåga att kommunicera och informera – externt och internt.

Bedömning av måluppfyllnad³⁷

*Mycket god förmåga att starta stabsarbetet samt en samt en god förmåga i att bedriva stabsarbete.*³⁸

Beslut i stort (BIS) kom snabbt, cirka 30 minuter efter det att man fått veta att det hänt saker på OKG. Överlämning från vakthavande befäl (VB) till kommenderingschef (KC) och stabschef var tydlig och klar och larmplanen följdes.

Staben ansåg att man var tvungen att ha en första stabsorientering för att det skulle bli klart för alla vad som hänt och vad man skulle göra. Det som saknades vid detta tillfälle var att man inte hade visualiserat området, till exempel med en kartbild. De första stabsorienteringarna var lite ostrukturerade, för långa och för mycket prat, det blev klart mer strukturerade ju längre dagen gick.

I början av stabsarbetet förekom ingen plottning³⁹. Blev bättre under dagen till exempel kartbild på väggen, tidsaxel och stabsbemanning på whiteboard. Dock fördes ingen plottning angående samverkan.

37 För bedömningen svarar Benny Bengtsson och Stig Larsson, Polismyndigheten Uppsala.

38 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Ett första Beslut i Stort skall vara presenterat 30 minuter efter haverilarm.
- En första stabsorientering ska hållas inom två timmar från haverilarm.
- Dokumentation och plottning ska ske på ett strukturerat sätt. De metoder som finns ska användas.
- Staben måste ha en kontinuerlig kontakt med fältstaben – åligger P3.
- En aktiv omfallsplanering ska göras.

39 Visualisering av karta, stabsarbetsplaner, och annan för staben viktig information, kan göras på whiteboard, data och projekt och andra sätt.

Staben hade bra kontakt med fältstaben.

Från början var det väldigt lite omfallsplanering, det blev bättre under dagen. Ledningsstaben bör i ett tidigt skede ha lång framförhållning i planeringen.

Staben hade mycket god förmåga att starta upp staben, med stor hjälp av larmplanen samt en god förmåga att bedriva det fortsatta stabsarbetet. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

God förmåga att samverka med externa aktörer.⁴⁰

Samverkansperson var på Länsstyrelsen inom 60 minuter. Man hade en bra kontakt med OKG. Samverkanmötena var ett bra forum för att bland annat få samma lägesbild.

WIS användes av polisen, dock fanns ingen information i WIS från bland annat Länsstyrelsen.

Polisen hade god förmåga att samverka med övriga aktörer, mycket tack vare samverkansmötena. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

God förmåga att tillsammans med andra aktörer skapa en gemensam lägesbild.⁴¹

Polisen hade god förmåga att skapa en gemensam lägesbild trots att WIS fungerade dåligt. Vidare hade polisen god kunskap om sin egen roll i krisorganisationen samt deltog i samverkansmötena.

Polisen hade god förmåga att skapa en gemensam lägesbild. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Grundläggande förmåga att kommunicera externt och en god förmåga att kommunicera internt.⁴²

Det fungerade bra med två informatörer från polisen på Länsstyrelsen, informatörerna var sedan med i stabsorienteringarna hos polisen via telefon.

Ledningsstaben hade bra kontakt med fältstaben, från tredje stabsorienteringen var fältstaben med på telefon. Polisen kände till den aktuella lägesbilden.

Polisen hade god förmåga att kommunicera externt, bland annat var man med på pressträffar som länsstyrelsen genomförde. Man hade även en god förmåga att kommunicera internt bland annat via intrapolis. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Sammanfattande omdöme om Polismyndigheten

Händelser av denna storlek innebär en ”kaotisk” inledning, polisen kom snabbt igång med ett bra och strukturerat stabsarbete.

40 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Samverkansperson skall vara på plats hos Länsstyrelsen senast 60 minuter efter haverilarm.
- Muntliga kontakter ska kontinuerligt tas med OKG.
- WIS ska användas.

41 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- WIS ska användas.
- Polisen ska ha god kunskap om sin egen roll i krisorganisationen.
- Polisen ska i förekommande fall delta på samverkanskonferenser.

42 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Lägesbilden ska kommuniceras med fältstaben.
- Muntliga kontakter ska kontinuerligt tas med Länsstyrelsens kommunikationsfunktion.
- Den egna organisationen ska känna till aktuell lägesbild.

5.5.6 Sjöfartsverket

Sjöfartsverket larmades via JRCC i Göteborg, som i sin tur larmade lotsplaneringen i Malmö vars uppgift blev att larma personal vid lotsstationen. I övningen deltog, förutom JRCC, tjänstebåt 748 stationerad på lotsstationen i Oskarshamn.

Bedömning av måluppfyllnad⁴³

Sjöfartsverket ska ha mycket god förmåga att larma internt.⁴⁴

Larmet kom till båtsman i Oskarshamn genom förutbestämd larmplan och inom planerad tidsram. Sjöfartsverket har mycket god förmåga att larma internt varvid *målet bedöms vara uppfyllt.*

Sjöfartsverket ska ha god förmåga att använda utrustning avsedd för kärnteknisk olycka.⁴⁵

Båtsmännen gick igenom beredskapslådan och sjöplanen noga innan avgång. Dosimetrar användes under hela övningen. Besättningen använde mätinstrument (RNI 10) och protokoll fördes. Alla mätvärden loggades. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Sjöfartsverket ska ha mycket god förmåga att samverka med KBV LC sydväst och andra sjögående enheter.⁴⁶

Tjänstebåt 748 upprättade omgående samband med KBV LC sydväst. Under hela övningen hade man kontinuerlig kontakt med de sjögående enheterna. I samverkan med de sjögående enheterna löste man uppgifterna och kom vid flera tillfällen in med bra synpunkter till LC/OSC som hörsammades.

En förbättringsåtgärd är förutbestämda VHF-kanaler. Då slipper LC och OSC fundera på sambandet med lotsbåtarna. Målet bedöms vara uppfyllt.

5.5.7 SKB/CLAB

SKB/CLAB ligger i direkt närhet till OKG och torde vara en av de som tidigt påverkas av en händelse vid OKG. Under övningen övades tjänstgörande skiftledare (TS) men utöver denne utrymde ca 130 personer anläggningen.

Bild 15. Clabs personal samlas på den nya återsamlingsplatsen under överinseende av några av anläggningens skyddsvakter.

43 För bedömningen svarar Fredrik Aldorsson, Kustbevakningen.

44 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- JRCC ska larma lotsplaneringen inom 3 minuter från att de mottagit larm.
- Lotsplaneringen ska larma båtsman i tjänst inom 5 minuter.
- Båtsman i tjänst ska söka besättning till lotsbåt inom 15 minuter.

45 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Dosimetrar skall användas från att lotsbåt lämnar kaj.
- Logg skall föras enligt rutin.
- Besättningen ska kunna hantera mätinstrument avsedda för direktkontroll av dosnivå (RNI 10).

46 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Upprättar samband och har kontinuerlig kontakt med LC sydväst.
- Har kontinuerlig kontakt med övriga sjögående enheter när samband för detta finns.
- Löser tilldelade uppgifter i samverkan med övriga sjögående enheter.

Huvudsyftet med övningen var att öva utrymning till nytt samlingsställe på Clab vid ett larm ”Höjd beredskap” från OKG.

Huvudmål för övningen var satt till att tjänstgörande skiftledare i CKR, med stöd av Clabs beredskaps-handbok, utrymmer personalen till nytt samlingsställe.

Bedömning av måluppfyllnad⁴⁷

God förmåga att följa Beredskapshandbokens steg vad gäller larm, information, lägesrapport osv.⁴⁸

TS beslutade att inte kontakta larmmottagare på SKB på grund av att det var en intern övning för Clab. Larmmottagare på SKB ingick ej i övningen. Beslutet bedöms som riktigt av övningsledningen.

CKR:s loggbok visade tillvägagångssättet i kontrollrummet efter inkommet larm samt att samtliga indikatorer utom den som beskrivs ovan uppfyllts. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

God förmåga att utrymma personalen till nytt samlingsställe.⁴⁹

Utrymning skedde ej via snurrgrind som den instruktionen som skickats ut till personalen beskrev i samband med information om nytt samlingsställe. Skyddsvakterna tog beslutet att utrymma genom fordonsgrinden. Beslutet påverkade inte anläggningssäkerheten och åtgärden bedömdes som riktig av övningsledningen.

Samtlig personal gick ej till samlingsstället. Personalen hade fått dispens för detta av närmsta chef då deras pågående arbete hade inverkan på säker drift av anläggningen. Övningsledningen ansåg att undantag kunde ges om risk finns att anläggningen eller personalens säkerhet i annat fall kunde äventyras.

Telefon vid samlingsstället saknades på grund av att den inte blev flyttad från det gamla samlingsstället till det nya. Detta är en klar brist som måste åtgärdas.

Bild 16. Delar av Clabs personal i väntan på mer information vid den nya återsamlingsplatsen.

47 För bedömningen svarar Daniel Carlstedt, SKB.

48 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- TS utlöser larmsignal "Omedelbar fara" från CKR i samråd med OL och anläggningschef.
- TS informerar VHI på OKG via BC på OKG att Clab har samlat personalen till samlingsstället.
- TS informerar BC operatören .
- TS informerar anläggningsägaren.
- TS informerar larmmottagare på SKB.
- TS skickar en "Lägesrapport" till LST och SSM.
- TS kontrollerar via telefonsystemet att samtliga har kommit ut från anläggningen.

49 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Personalen hittar till det nya samlingsstället.
- Samtliga personer skrivs på en lista som finns i skåpet i samlingsställe.
- Chefer tar ansvar för sin personal och identifierar att alla är där.
- Ansvarig på samlingsstället informerar TS om hur många som har kommit till samlingsstället.

Under övningen observerades att ”SDDC-923 – Instruktion Samlingsställe” innehöll information om att ventilationen skulle stängas av. Detta bör ses över då det är få personer som har kompetens för detta.

Namnlistan kan förbättras med avseende på numrering, telefonnummer till CKR och utrymnet för namnpåskrift.

Larmet hördes ej i konferensrum Celsius. I konferensrum Rudbeck hördes larmet dåligt. Detta måste ses över och åtgärdas.

Talmeddelandet vid larm bör kompletteras med information om att ytterkläder och hemnycklar ska tas med eftersom det kan bli tal om att utrymma halvön.

Samtliga indikatorer för målet uppfylldes vilket loggboken från samlingsstället visar. Sammanlagt tog själva utrymningen och inräkningen av personalen 30 minuter vilket anses som mycket bra.

Målet bedöms vara uppfyllt.

Sammanfattande omdöme om SKB

Samtliga mål uppfylldes. Utrymningen och inräkningen av personalen gick snabbt och smidigt. Övningen gav ett bra underlag för förbättring samt två brister som måste åtgärdas.

5.5.8 SSM

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är en central myndighet under Miljödepartementet och har ett samlat ansvar inom områdena strålskydd och kärnsäkerhet. Myndigheten deltog med ett 10-tal personer fördelade på strategisk ledning i Stockholm, operativ ledning (OL) i fält på Oskarshamns brandstation samt en nationell mätresurs. Syftet med SSM:s deltagande i övningen var att pröva den föreslagna modellen för indikering och indikeringsledning under en kärnkraftsolycka. Av främst resursskäl var lokal utvärderare för SSM även övad vid OL vilket kan ha medfört en minskad möjlighet att fokusera på utvärderingen.

Bild 17. Delar av SSM:s operativa ledning på brandstationen i Oskarshamn.

Bedömning av måluppfyllnad⁵⁰

Strategiska ledningen på SSM, SSM:s operativa ledning i fält och indikeringsledaren på Länsstyrelsen Kalmar län ska ha god förmåga att skapa en gemensam lägesbild.

Med videoupptäckning på de tre ställena var det smidigt för parterna att komma i kontakt med varandra. De kunde även höra hur diskussionerna gick på de olika platserna. På brandstationen i Oskarshamn kom kontakten mellan SSM och räddningstjänsten i gång på ett mer organiserat sätt efter klockan 11:00.

50 För bedömningen svarar Karin Lindh, SSM.

Sedan ordnades regelbundna möten. Gemensam logg fördes via funktionen Google DOCs.

Som situationen såg ut var förutsättningarna goda för att skapa en gemensam lägesbild och även samma lägesuppfattning. Att föra en gemensam logg fungerade bra. Parterna kunde där se åtgärder och beslut tagna på de andra platserna.

Det finns lite att arbeta med vad gäller arbetsätt, till exempel att bestämma tider för avstämningsmöten. Vad som också saknas för att kunna uppnå god förmåga är en resurskarta. Om det inte finns en bra överblick över var och hur många mätbilar och personal som finns tillgängliga för stunden, så är det svårt att nyttja resurserna på bästa sätt. Viktigt också i dessa roller är att ha tillräckligt med information för att kunna lösa sina uppgifter. Exempel på information som saknades eller var bristfällig var hur evakueringen gick, om det pågick ett utsläpp eller inte. *Målet bedöms inte vara uppfyllt.*

Operativ ledning i fält och mätteamen från expertstödsorganisationen ska ha grundläggande förmåga att skapa en gemensam lägesbild.

Mätteamen dirigerades via Rakel och telefon utifrån strategierna som togs fram efter hand. KGB behöver utrustas med kommunikationsutrustning, vems ansvar det är att förse KGB med utrustningen utreds.

Teamen i fält behöver ha en bättre överblick av den totala situationen och inte bara ta del av sina egna uppgifter. Hur detta ska lösas bör ses över. Det fanns i dagsläget ingen gemensam lägesbild mellan teamen (kollektivt) utan bara mellan ett enskilt team och OL.

Om fordonen hade bättre internetuppkopplingar kunde de följt med bättre i händelsen genom att gå in i RadGIS, den gemensamma loggen på GoogleDOCs och Traceline-programmet där alla Rakelterminaler kunde följas på en karta.

Lägesbilden, som skapas på plats, handlar i huvudsak om hur resurserna används utifrån situationen. Mätteamen hade tillräckligt med resurser och information för att kunna utföra sina uppgifter även om de i sin tur önskade veta mer på ett övergripande plan. Det var svårt att hinna med allt arbete eftersom det inte fanns någon stab på plats som kunde hantera praktiska frågor och personalen inne på staben blev därmed ganska nedlastade. Den övergripande lägesbilden av situationen skulle ha förmedlats från den strategiska ledningen. Det är dock svårt att bedöma om målet skulle ha uppfyllts bättre i en verklig situation eftersom övningen nu var nedbantad vad gäller insatser. SSM skulle i ett verkligt läge fått mer sidoinformation från den egna krisorganisationen. Nu blev det enbart Länsstyrelsens indikeringsledning som kunde få information. *Målet bedöms inte vara uppfyllt.*

Resurserna från den nationella expertstödsorganisationen ska ha god förmåga att genomföra strålningsmätning.

Fordonen fanns på plats med utrustning som fungerade. Att simuleringarna inte fungerade innebar att ingen egentligen kunde utföra några riktiga mätningar. Att få fram vilka nuklider som ingår i ett utsläpp tar tid.

Vid tidigare övningar har största problemet varit att utrustning krånglar. Nu testades inte utrustningen fullt ut, men den fungerade initialt. Målet går inte att mäta då övningen inte genomfördes som planerat. *Målet bedöms ej.*

SSM ska ha en god förmåga att förmedla råd om strålningsmätning till Länsstyrelsen i Kalmar län.

De tekniska förutsättningarna att förmedla råd fanns genom videoupkopplingen och den gemensamma loggen. Enligt uppgift från indikeringsledarna vid Länsstyrelsen har SSM funnits till hands för råd genom

videolänken. Frågor som ställts har blivit besvarade på ett tillfredställande sätt.
Målet bedöms vara uppfyllt.

Sammanfattande omdöme om SSM

Planen för hur indikering och ledning av den ska gå till är ett steg i rätt riktning. Det behövs mer struktur på plats för att få upp samarbetet med räddningstjänsten fortare. Om arbetet ska vara uthålligt krävs avlösning. Finns det personresurser för detta?

SSM löste sina uppgifter i övningen men verkligheten blir lite annorlunda. Nu fanns mätresurser (beredskapslaboratorium) och SSM-personal på plats i Oskarshamn. I ett verkligt läge kommer det att ta timmar innan resurserna är där. Kanske har olyckan ett långsamt förlopp och resurserna hinner ställas i ordning. Om inte så behövs det ett närmare samarbete med räddningstjänsten som är de enda närvarande initialt.

Mätledarna inom räddningstjänsten behöver delta i diskussioner och samverka så att de är medvetna om strategierna i sammanhang som dessa.

5.5.9 Trafikverket

Trafikverket, region Syd, genomförde sin del av övningen som en egen seminarieövning inom ramen för samverkansövningen med inspel från bland annat Länsstyrelsen och polisen. Ett tiotal medarbetare deltog i Kristianstad.

Trafikverkets syfte med deltagandet var, förutom de övergripande syftena, att ”*stärka (utveckla) förmågan att hantera konsekvenser av ett utsläpp av radioaktiva ämnen*”. I detta ingår följande delområden:

- Larmplan
- Samverkansformer
- Vaghållning i inre beredskapszonen
- Omledningsvägnät
- Lägesbild
- Information/kommunikation

Bedömning av måluppfyllnad⁵¹

Mycket god förmåga att ta emot larm och initiera krisledning.⁵²

De övade samlades 07.50 (enligt beslut inför övningen) och vid den tidpunkten var redan Trafikverkets TiB, Driftledningscentralen (DLC) och Trafikledningscentralen (TLC) larmade. Haverilarmet inkom 07:16 till Trafikverket. TiB agerade helt enligt fastställd instruktion och kontaktade utpekad person i regionens grundberedskapsgrupp, som i sin tur kontaktade och informerade den samlade krisgruppen – helt enligt fastställd larmplan.

Krisgruppen inledde med att gå igenom övningsförutsättningar, lägesbild och rollfördelning. Krisledaren

51 Bedömningen utförd av Jörgen Aidanpää, Trafikverket Luleå.

52 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- TiB nationellt och regionalt, TLC, DLC tar emot och kvitterar larmet.
- Grundberedskapsgruppen fattar beslut om krisledning inom 30 min.
- Krisledare utsedd och krisledning påbörjad inom 1 tim.

var utsedd och tog genast initiativ och sin ledarroll. Krisgruppen hade vissa invändningar mot rollfördelningen inför övningen och hade en del förslag till smärre justeringar.

Gruppen hade svårt att hitta Trafikverkets mallar, checklistor med mera. Dessa dokument finns att hämta från Trafikverkets intranät. Detta medförde att själva inledningen av ”krishantering” fördröjdes något. Loggbok fördes kontinuerligt, stabsmöten genomfördes strukturerat och genomfördes före samverkan med externa och/eller inför lägesredovisningar med såväl interna som externa aktörer.

Under övningen använde Trafikverket inte informationssystemet WIS vilket kan ha bidragit till att relevant information under övningen uteblev. Det är något anmärkningsvärt att trots flera påminnelser till Länsstyrelsen om att Trafikverket inte skulle använda sig av WIS så sökte de inte andra informationsvägar. Till sambandskatalogen hade Trafikverket, medvetet, ej lämnat några kontaktuppgifter för att på detta sätt ”tvinga” myndigheterna att själva söka kontakt. Trafikverkets förmåga att ta emot larm och initiera krisledning var mycket god varvid *målet bedöms vara uppfyllt*.

*God förmåga att samverka med relevanta aktörer under händelse förloppet.*⁵³

Under övningen konstaterades dock en del brister som inte kan hänvisas till Trafikverkets förmåga utan förmodligen beror på brister i kommunikationen mellan myndigheterna.

Cirka en timme efter det att krisorganisationen etablerades sökte Trafikverket kontakt med Länsstyrelsen, informerade om att krisorganisation etablerats och lämnade kontaktuppgifter. Långt tidigare förväntades att Länsstyrelsen med hänsyn till sin samordningsroll skulle kontakta samtliga aktörer, inklusive Trafikverket. Att kontakten från Länsstyrelsen uteblev kan bero på att kontaktuppgifter till Trafikverkets krisorganisation ej redovisades i sambandskatalogen.

Vid ett av Länsstyrelsens samverkansmöten beslutades om telefonmöte för kommunikatörer för informationshanteringen. Trafikverket kom med först efter påstötning. Kan det bero på en brist i Länsstyrelsens checklistor?

I ett tidigt skede i övningen stängde polisen av en del vägar utan föregående samverkan med TLC, vilket i normalfallen brukar fungera relativt bra. Även detta kan ha berott på att Trafikverkets kontaktlistor ej redovisades i övningswebben. Ett inspel från Polisen till Trafikverket genomfördes inte och orsaken kan diskuteras. Trafikverket sökte kontakt med Polisen ca 09:30 men det var svårt att få återkoppling. När kontakten mellan myndigheterna väl etablerats fungerade den bra.

Trafikverket påtalade för Länsstyrelsen att personal var oroliga för att arbeta inom områdena med risk för strålning och efterlyste ett antal gånger besked om vilka säkerhetskrav, vilken skyddsutrustning, utbildning med mera som krävdes för att arbeta inom dessa områden. Man fick inga besked i dessa frågor.

Trafikverkets förmåga att samverka med relevanta aktörer var under övningen god varvid *målet bedöms vara uppfyllt*.

53 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Samband upprättad med relevanta aktörer inom 1 tim.

God förmåga att i samverkan med Länsstyrelsen fatta beslut om prioriteringar av väghållningen.⁵⁴

Frågan om väghållning togs aldrig med Länsstyrelsen under övningen. Viss samverkan skedde med Polisen i samband med avstängning av väg på grund av översvämning. *Målet kan inte bedömas.*

God förmåga att i samverkan med Länsstyrelsen upprätta relevant omledningsvägnät.⁵⁵

Frågan om omledning diskuterades inte i tillräcklig omfattning med Länsstyrelsen. I Länsstyrelsens beredskapsplan 2010- 2011 är vägfrågorna redovisade mycket summariskt, på en rad; "Trafikverkets uppgift är att hålla vägar öppna i inre beredskapszon".

Finns det en myndighetsgemensam planering för omledningsvägar?

I övningen togs frågan om eventuell evakuering av personer med tåg och färja överhuvudtaget inte ens upp till diskussion. *Målet bedöms inte vara uppfyllt.*

Grundläggande förmåga att bidra och skapa en gemensam lägesbild för händelsen.⁵⁶

Utvärderaren fick intrycket att man var bra på att skapa gemensam lägesbild och bra på att agera och vidta nödvändiga åtgärder.

Vid länsstyrelsens möten användes till viss del, för en lekman, obegripligt fikonspråk, man använde sig även av obegripliga förkortningar.

Några som uttalade sig vid dessa telefonmöten presenterade sig inte, vem de var och vilken myndighet de representerade, därför var det ibland svårt att följa diskussionerna.

Trots en del brister i samverkan med externa aktörer har region Syd god förmåga att bidra till och skapa en gemensam lägesbild. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Sammanfattande omdöme om Trafikverket

Deltagarna var överlag nöjda med övningen och alla som deltog ansåg, i allt väsentligt, att övningen var både nyttig, viktig och väl genomförd. Beviset för detta var det engagemang och intresse alla deltagare visade under övningens gång.

Utvärderingen som genomförts är den främsta informationskällan för analys av hur övningen fungerade och kommer i viss mån att ligga till grund för revidering/komplettering av gällande krisplan.

Det fanns en del brister som bör beaktas:

- Länsstyrelsen borde sökt kontakt med alla samverkansaktörerna i ett tidigt skede. Ett av syftena var ju att öva samverkan. När detta ej skedde tog Trafikverket kontakt med Länsstyrelsens krisorganisation.
- Trafikverket använde sig inte av WIS under övningen vilket sannolikt medförde att viss relevant information ej nådde regionens krisorganisation⁵⁷. Varför sökte man ej andra informationsvägar?

54 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Beslut och åtgärder samstämmer med gemensam lägesbild.

55 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Beslut och åtgärder samstämmer med gemensam lägesbild.

56 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Kunna tyda (tolka, förstå) lägesbilden och omsätta till öppna, stänga väg/järnväg och omledning (gränser, påverkan).

57 Trafikverket har inte fattat något formellt beslut om att använda WIS och region syd använder därför inte systemet.

- Även Trafikverkets kontaktuppgifter borde ha redovisats i sambandskatalogen. Detta kan vara orsaken till att ett tidigt inspel från polisen ej genomfördes. Polisen genomförde även under övningen ett flertal vägvästängningar utan att samverka med Trafikledningscentralen, vilket i normalfallen oftast fungerar bra.
- I en övning upptäcker man alltid brister i lokaler, utrustning, utbildning och så vidare. Inga allvarligare brister men dessa kommer att analyseras och åtgärdas i möjligaste mån.
- Ett par av övningsdeltagarna ansåg att Trafikverkets övningssätt, ett mellanting mellan diskussion och krisledning, medförde att krisledningen ej blev tillräckligt ”distinkt”. Till viss del är jag benägen att hålla med, men osäkerheten inledningsvis berodde förmodligen även på att gruppen initialt hade svårt att hitta mallar checklistor med mera, att Trafikverket ej använde sig av WIS samt att Trafikverkets kontaktuppgifter inte fanns med i övningskatalogen.

5.5.10 Tullverket

Tullverket deltog med en TiB i Malmö och en CBRNE-resurs från Karlshamn. Syftet med myndighetens deltagande i övningen var att

- pröva larmplan och bekräfta dess funktionalitet samt
- utveckla förmågan att i samverkan kunna biträda med CBRNE kompetens vid ett utsläpp av radioaktiva ämnen.

Bedömning av måluppfyllnad⁵⁸

Mycket god förmåga att ta emot larm.⁵⁹

Klockan 07:57 larmas Tullverkets TiB av SOS Alarm via telefon. TiB motringer larmet omgående. Vid förfrågan om vilka resurser Tullverket har att stödja insatsen med meddelar TiB under pågående samtal disponibla resurser samt att resursen i Karlshamn har två timmars körtid till Kalmar.

Klockan 09:01 inkommer begäran om insats varvid chefen för CBRNE-resurser beordras att bege sig mot Kalmar. Enheten anländer till Kalmar brandstation klockan 11:35 och kontaktar där räddningsledaren för vidare instruktioner. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

God förmåga att samverka och biträda samverkande myndigheter.⁶⁰

Tullverket har under övningen tilldelats ett antal tydliga uppdrag på begäran från räddningsledaren samt utfört dessa uppdrag. Både TiB och chefen för CBRNE-resursen har skrivit en tydlig loggbok över uppdragen och arbetet. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

58 Bedömningen gjord av Bengt Rosenqvist, Tullverket.

59 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- TiB (tjänsteman i beredskap) ska motringa och bekräfta larm till SOS inom 10 minuter.
- TiB (tjänsteman i beredskap) ska bekräfta begäran om biträde, beräknat och förmedlat inställelsetid samt meddelat kontaktvägar till samordnande (länsstyrelsen) myndighet inom 20 minuter.
- TiB ska ha meddelat tillgänglig CBRN E resurs uppdraget inom 20 minuter beräknat inställelse tid samt meddelat kontaktvägar inom 20 minuter.

60 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Arbeta efter tydliga uppdrag och på begäran från räddningsledare.
- Ska föra tydlig loggbok över uppdrag och arbetet.

Grundläggande förmåga att kommunicera externt och god förmåga att kommunicera internt.⁶¹

Muntliga kontakter ägde rum kontinuerligt mellan TiB och CBRNE-resursen. TiB informerade fortlöpande den aktuella lägesbilden inom myndigheten. Lokal övningsledare agerade motspel för TiB i ett stort antal samtal bland annat GD. *Målet bedöms vara uppfyllt.*

Sammanfattande omdöme om Tullverket

Tullverket har i stort uppfyllt sina syften och delmål i övningen. Det är viktigt att samverkande myndigheter genomför övningar typ Henning. Genom att öva identifierar vi svagheter och förbättringsområden i våra organisationer. Det är också viktigt att vi blir mer samspelade och genom övning lär vi oss mer och blir bättre. Tullverkets förmåga inom CBRNE borde i större omfattning ha tagits i anspråk.

Övriga synpunkter

Under denna rubrik publiceras synpunkter som inte direkt är kopplade till någon specifik målbedömning men som ändå är både kloka och viktiga.-

5.5.11 Mätorganisationen⁶²

Mätledare

Här finns det en del saker som skulle behöva organiseras. En tydligare struktur på hur arbetet ska bedrivas vore önskvärt, förslagsvis genom en stabschef med medarbetare i mätledarfunktionen. Denna organisation skulle bestå av fyra personer; en samordnare/mätledare, två personer för att ta emot mätresultat och lägga in dessa i RadGIS och en person som assistent till dessa. Utöver detta krävs det två personer till för att sköta DIS. Man bör även fundera över hur och var alla placeras, med tanke på att det ska bedrivas stabsarbete för själva olyckan också. Utöver detta ska den kommunala räddningstjänsten bedrivas som ”vanligt” i den utsträckning det går även under ett radioaktivt utsläpp. Detta medför att mycket folk kommer att vistas och arbeta under eventuellt lång tid i lokalerna, med många olika arbetsuppgifter som kommer att behöva samordnas.

En bättre lägesbild med information från indikeringsledaren måste tas fram på ett bättre sätt.

Det saknades en funktion som tittade på hur mycket dos folk hade tagit emot och/eller förde några anteckningar om det under övningen. Detta är en viktig arbetsmiljöfråga när man arbetar med ett utsläpp. Visst bokfördes värden på folk i DIS-funktionen men de som inte hann dit innan man uppnått gränsvärdena fick inte reda på detta. Fokus låg på att mata in uppgifter i datorn och inte på vad de betydde.

61 Indikatorer för bedömning av måluppfyllnad:

- Muntliga kontakter sker kontinuerligt mellan TiB och tjänstgörande CBRNE- grupp.
- TiB informerar fortlöpande internt och avger aktuell lägesbild.

62 Avsnittet bygger på text från Dan Roos, Räddningstjänsten Oskarshamn.

DIS

DIS kändes lite nytt och osäkert för de flesta som arbetade med systemet. Här skulle behövas mer övning samt mer och bättre instruktioner. Önskemål på hjälpmedel runt själva apparaten och datorn samt en instruktionsbok på svenska till apparaturen uppmärksammades under övningen.

Frågor som också måste besvaras berör egenskyddet och hur vi arbetar med eventuellt kontaminerade personer? Vad gör vi om det kommer in kontaminerade personer, vad säger vi till dem och vad gör vi av dem?

Kommunikation

Kommunikationen måste ske via Rakel för att nå alla och talgrupperna som ska användas måste vara tillgängliga för alla.

Det är oklart om det berodde på att det var övning men ett telefonnummer var för lite. Här skulle det behöva ett nummer som var enbart för samtal mellan indikeringsledaren och mätledaren, en direktlinje. Övriga nummer kan nyttjas av övriga.

WIS skulle kunna vara en lösning men det kräver mer arbete. Det är svårt att bedöma om det skulle användas på ett effektivt sätt då det blir ytterligare en arbetsplattform att arbeta med förutom flera andra. Då tid blir en bristvara kommer troligtvis WIS att prioriteras bort. Informationen i WIS når dessutom bara ett fåtal personer och definitivt inte de som är i störst behov, nämligen mätpatrullerna.

Ett sätt att sprida information inom indikeringsorganisationen är att ha en talgrupp som samtliga deltagare har och att information ges samfällt vid vissa fasta tider. Uppstår en händelse kan information snabbt spridas om talgruppen har scanningsfunktion när man normalt arbetar på en annan talgrupp.

6 Behov av framtida arbete

6.1 KärnSam

Vid KärnSam den 29 maj diskuterades ett antal punkter som redovisas nedan och som behöver åtgärdas för att höja länets förmåga att hantera en kärnteknisk olycka.

- Begreppsförvirring
- Klargöra roller, ansvar och mandat
- Kommunikationsvägar sjö
- Larmnummer och meddelanden
- Mottagningsstationerna
- On scene commander (OSC) operativ ledning på sjön
- Saneringsstationer för blåljus
- Synkning av planverk
- Transportfrågan och trafikledning
- Uthållighet
- Utredning av utbildningsbehov
- Utveckla utbyte samverkanspersoner
- Öka förmåga att leda länsstyrelsens stab

6.2 Utvärderingsseminarium 13 juni

Frågan om framtida behov diskuterades även vid utvärderingsseminariet den 13 juni, efter att punkterna ovan redovisats av Länsstyrelsen. Förslagen som framkom redovisas i punktform nedan.

Generellt sett efterfrågas fler och mindre övningar med tätare intervaller och fokuserade på olika målgrupper. Behovet kvarstår dock av större övningar, typ Henning, där hela systemet övas. Repetitionsutbildningar av olika moment är också efterfrågade.

Vad

- Uppstart
- Indikering
- Kommunikationsvägar
- RAKEL fullt ut, även kunna förmedla lägesbild
- Staber med stort motspel som kan simulera, till exempel, indikering
- Fokus på det som ej funkade under Henning
- Indikeringsmomentet från Henning igen
- Delaktighet från länsstyrelsen i OKG:s övningar
- Samverkan/information/flöde både in och ut (OKG)
- Indikerings- och mätledarträff
- Få ta del av nya RadGis 2.0 så snart som möjligt
- Övning enbart för indikerings- och mätledare med övriga funktioner i ett motspel för att få mer frekvent övning

Övrigt:

- Utbyte på kommunal nivå mellan kärnkraftslänen.
- Övningar ingår i teoriutbildningarna
- Utbilda resurser i grannlän, exempelvis Gotland
- Definiera indikeringsledarens roll och förväntningar på rollen
- Möjlighet till videolänk mellan SSM och Oskarshamn
- Tydligare gemensam lägesbild. Hur ska det göras? Vem ska göra det?
- Studiebesök hos varandra
- Styrning centrala talgrupperna Nat/Reg i Rakel

Som ett led i att öka länets samlade krishanteringsförmåga anordnade Länsstyrelsen Kalmar län en regional samverkansövning den 15 maj 2012 med ett utsläpp från kärnkraftverket i Oskarshamn som scenario. I övningen deltog ett 250-tal personer från 20 aktörer.

Syftet med övningen var att aktörerna skulle få tillfälle att pröva larmplan och bekräfta dess funktionalitet, pröva indikeringsplanen och skapa underlag för vidare utveckling, öka länets förmåga att skapa gemensam lägesbild och samordna kommunikationen med allmänhet och media samt i begränsad utsträckning pröva länets struktur för samverkan.

De framtida behov av utveckling som lyfts i rapporten utgör tillsammans med tidigare erfarenheter från övningar och utbildningar grunden för det fortsatta utvecklingsarbete av kärnenergi beredskapen i Kalmar län.

Länsstyrelsen
Kalmar län

www.lansstyrelsen.se/kalmar